

X Gemeente
X Amsterdam
X

Hoofdlijnen Kunst en Cultuur 2017-2020

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Nieuwe coalities en verbindingen	6
2. Breed aanbod cultuureducatie	9
3. Ruimte voor talent	16
4. De meerpolige stad	19
5. De wereld als speelveld	26
6. Kunstenplansystematiek	31
7. Beoordelingscriteria	36
8. Cultureel vastgoed	41
9. Financieel kader	43
Bijlagen	46

4 december 2015

Inleiding

'Amsterdam is een toplaboratorium', aldus Ivo van Hove in zijn dankwoord na de ontvangst van de Amsterdamprijs voor de Kunst¹ op 27 augustus 2015. Regisseur Van Hove heeft in vele steden gewerkt maar weet maar één plek waar hij echt kan experimenteren en prille ideeën kan omzetten naar nieuwe en vernieuwende theatervoorstellingen. Dat is Amsterdam.

Amsterdam als laboratorium voor de kunst, zo zien we de stad graag. Kunst en cultuur zitten in het DNA van de stad en manifesteren zich steeds meer als een belangrijke katalysator van de ontwikkeling van Amsterdam. De stad bruist dankzij kunst en cultuur, op velerlei manieren. Zo dragen kunst en cultuur bij aan de persoonlijke ontwikkeling van kinderen, aan de vitaliteit en leefbaarheid van buurten en aan de aantrekkingskracht van de stad op creatieve talenten, bezoekers en bedrijven.

De waarde van kunst en cultuur voor de stad is evident en daarom investeert het gemeentebestuur in de periode 2017-2020 extra in deze sector. Natuurlijk kijken we daarbij goed waar continuïteit en houvast nodig zijn. Tegelijkertijd is het gemeentebestuur ervan overtuigd dat er meer ruimte gecreëerd kan worden voor dynamiek en flexibiliteit. Dat is nodig voor een sterke en veerkrachtige sector die tegelijkertijd in staat is om te experimenteren en te vernieuwen. Een sector die past bij een stad die voortdurend verandert.

Ook in 2025, als het inwonertal het oude recordniveau van 872.000 is gepasseerd en de stad letterlijk verder is gegroeid, willen we dat kunst en cultuur nog steeds een wezenlijke rol kunnen spelen in de ontwikkeling van de stad. Of zelfs een grotere rol. Dat betekent een opdracht voor de kunst- en cultuurinstellingen. Een opdracht om meer te investeren in innovatie en nieuwe inhoudelijke coalities, in nieuwe mogelijkheden voor financiering en nieuw publiek. Daarnaast betekent de versteviging van de rol van kunst en cultuur dat ten aanzien van het Kunstenplan scherpe keuzes gemaakt moeten worden.

In deze Hoofdpijnnota, het centrale beleidsdocument van het Kunstenplan, zet het gemeentebestuur uiteen wat de ambities zijn van het stedelijke kunst- en cultuurbeleid en waarin de gemeente investeert in de periode 2017-2020. Uitgangspunt is een brede stedelijke visie op kunst en cultuur voor de hele stad en een bijpassend instrumentarium waarmee kunst en cultuur zich kunnen ontwikkelen, ook in richtingen die we nu nog niet kunnen voorspellen.

Deze nota biedt ook het kader voor professionele Amsterdamse kunst- en cultuurinstellingen om hun aanvragen voor het Kunstenplan in te dienen en voor de Amsterdamse Kunstraad (AKr) en het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK) om deze te beoordelen.

Beleidsdoelstellingen

Het gemeentebestuur zet in de periode 2017-2020 in op een sterke, samenhangende kunst- en cultuursector door nieuwe coalities en verbindingen actief te stimuleren.

¹ Op 27 augustus 2015 ontvingen Ivo van Hove en Jan Versweyveld de Amsterdamprijs voor de Kunst, categorie Bewezen Kwaliteit.

Om het belang van cultuureducatie te onderstrepen, intensiveert het gemeentebestuur de verbinding tussen onderwijs en kunst en cultuur. De scholen krijgen meer regie, het Basispakket Kunst- en Cultuureducatie wordt verbreed en de aansluiting tussen vraag en aanbod wordt verbeterd. De algemene verplichting voor alle Kunstenplaninstellingen om aanbod te ontwikkelen op het gebied van cultuureducatie of talentontwikkeling komt te vervallen.

Het gemeentebestuur wil de aantrekkingskracht van Amsterdam op jonge, creatieve talenten - zo belangrijk voor de toekomst van de stad - beter benutten door de instroom en doorstroom van talenten te verbreden en meer kansen te creëren voor toptalent (excellentie).

Samen met de bestuurscommissies worden de diversiteit van kunst en cultuur en de kleinschalige buurtinitiatieven die van grote waarde zijn voor het lokale, culturele klimaat en het leefklimaat in het algemeen gestimuleerd. Om de grote druk op het stadscentrum, stadsdeel Zuid en locaties als het Westerpark en Oosterpark te verminderen, wordt gekozen voor de meerpolige stad als perspectief voor het kunst- en cultuurbeleid. De cultuurhuizen² krijgen een stevige positie.

Het gemeentebestuur versterkt en verbreedt de internationale positie van de stad door internationaal aanbod en meer internationale samenwerking te stimuleren en door de verbinding tussen internationale bedrijven en professionals en de kunst- en cultuursector te versterken.

Aanpassing systematiek

Om meer dynamiek en flexibiliteit mogelijk te maken en ruimte te creëren om snel te kunnen schakelen, heeft het gemeentebestuur besloten tot aanpassing van de Kunstenplansystematiek. Een vierjarige regeling, waarbij instellingen ruim van te voren moeten weten wat hun programma wordt en welke resultaten zij behalen, volstaat niet meer als enig instrument. De systematiek wordt enerzijds eenvoudiger, met een Amsterdamse Basisinfrastructuur (A-Bis) en vierjarige regeling bij het AFK. Anderzijds wordt de systematiek flexibeler door maatwerk en variatie en door meer kansen te bieden voor nieuwe initiatieven, samenwerking en innovatie.

De A-Bis bestaat uit instellingen die samen het fundament vormen van de gesubsidieerde culturele infrastructuur. De instellingen die door het AFK worden gesubsidieerd in het kader van het Kunstenplan vormen een wezenlijke aanvulling op de basisinfrastructuur. Naast regeling voor vierjarige subsidies biedt het AFK in het kader van het Kunstenplan ook regelingen voor tweejarige subsidies en (aanvullende) projectsubsidies ten behoeve van innovatie.

Verruiming van het budget

Vanwege het grote belang van kunst en cultuur voor de ontwikkeling van de stad, is in het coalitieakkoord voor de periode 2017-2020 het budget voor kunst en cultuur verhoogd met € 7,6 miljoen per jaar. Dit bedrag wordt grotendeels ingezet voor talentontwikkeling en de kleinere instellingen. Daarbij wordt ook rekening gehouden met instellingen die ondanks zware inspanningen de (rijks)bezuinigingen op kunst en cultuur onvoldoende hebben kunnen opvangen.

² Op advies van de AKr worden de buurtaccommodaties voortaan aangeduid als cultuurhuizen. AKr, Verkenning 2014, p. 8.

In de hoofdstukken die hierna volgen worden ter illustratie of verduidelijking enkele instellingen genoemd, met uitzondering van de aanwijzing van de A-Bis-instellingen. Er is geen relatie tussen de genoemde instellingen en de beoordeling van de eventuele subsidieaanvragen van deze instellingen in het kader van het Kunstenplan.

1. Nieuwe coalities en verbindingen

'Een zee van afbrokkelend drijfzand'. Zo typeerde Robbert Dijkgraaf de toestand in de kunst en cultuur tijdens zijn openingslezing van het jaarlijkse Paradijsdebat op 30 augustus 2015. Waar ooit sprake was van 'een sterk fundament van stabiele instellingen, een betrouwbare overheid en genereuze fondsen', ziet Dijkgraaf nu een ingewikkelde kunst- en cultuurwereld waarin 'versnipperde kunstenaars' wonen. Hij doelt op jonge kunstenaars die, al springend van de ene naar de andere ijsschots, van project naar project, hun weg zoeken.

De metaforen van Dijkgraaf gaan misschien wat ver. Er bestaan wel degelijk jonge kunstenaars die niets liever doen dan van project naar project springen zonder gedwongen te worden ver vooruit te kijken. Feit blijft dat de kunst- en cultuursector in de afgelopen periode flink onder druk is komen te staan door onder meer de ingrijpende bezuinigingen op kunst en cultuur en de krimpende sponsormarkt. Daar komt bij dat het algemene maatschappelijk draagvlak voor kunst en cultuur is veranderd en de behoeften van het publiek steeds moeilijker zijn te voorspellen³. Hoewel deze nieuwe realiteit zeker ook tot positieve ontwikkelingen heeft geleid en de grote veerkracht van de sector wederom heeft aangetoond, signaleren we ook pijnpunten zoals kunst- en cultuurinstellingen die hun laatste reserves moeten aanspreken, tekortkomingen in de culturele ketens en kunstenaars die als sluitpost op de begroting genoeg moeten nemen met een minimale beloning.

Om er voor te zorgen dat de kunst en cultuursector steviger en krachtiger wordt en zich blijft ontwikkelen en vernieuwen, is een kanteling van het perspectief op de sector nodig. Niet de kunst- en cultuurinstellingen zelf, maar de verbindingen daartussen worden steeds belangrijker. Verbindingen en coalities maken het gehele netwerk sterker en veerkrachtiger, en kunnen daarnaast bijdragen aan het bereiken van een groter en diverser publiek, aan de doorstroming van talenten en aan het verstevigen van de internationale positie van de stad. Juist wat er in samenwerking en coalities tussen instellingen, evenementen of initiatieven gebeurt, kan het verschil maken.

Voor veel kunst- en cultuurinstellingen in Amsterdam behoort samenwerking al tot de dagelijkse praktijk. Toch zijn er nog meer kansen. Gezamenlijke programmering, structurele inhoudelijke coalities of een gemeenschappelijke backoffice kunnen veel opleveren zonder dat instellingen hun eigen identiteit verliezen. Instellingen kunnen ook meer naar elkaar kijken, beter voor elkaar zorgen, meer van elkaar leren. De AKr stelt voor dat grote en kleine instellingen als buddy's samen optrekken, waarbij een wederzijds profijt van elkaars kennis, mogelijkheden en ervaring kan ontstaan'.⁴ Deze vorm kan bijvoorbeeld heel waardevol zijn bij de verbinding tussen grote instellingen in de binnenstad en kleinere instellingen in buurten in de stadsdelen. Een verbinding die nodig is om nieuwe initiatieven en experimenten die van onderaf ontstaan ruimte te geven en om meer balans in de stad te creëren in het kunst- en cultuuraanbod. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor de cultuurhuizen (zie hoofdstuk 4.

³ De Cultuurverkenning. Ontwikkelingen en trends in het culturele leven in Nederland, Raad voor Cultuur, juni 2014.

⁴ Verkenning 2014, AKr, p. 75.

De meerpolige stad).

Meer structurele verbindingen zijn ook nodig om de culturele ketens te versterken. De AKr en het Overleg Amsterdamse Theaters (OAT) hebben een knelpunt gesignaleerd in de belangrijke relatie tussen podia en bespelers.⁵ Een aantal podia biedt geen garantie of uitkoopsom aan bespelers waarmee een onevenredig groot deel van het risico bij deze bespelers wordt gelegd. Dit maakt het voor met name muziekensembles en theatergroepen moeilijk hun speelbeurten te halen en hun publiek te bereiken. Hier is een gezamenlijke inspanning nodig om te komen tot een ander soort verbinding tussen de podia en de bespelers.

Hoewel de AKr constateert dat de door de Kunstenplaninstellingen aangekondigde samenwerkingen voor de huidige periode lang niet allemaal van de grond zijn gekomen,⁶ ziet de raad tegelijkertijd veel verbindingen ontstaan tussen de kunst- en cultuursector en andere maatschappelijke domeinen. Deze verbindingen dragen bij aan het vergoten van het draagvlak voor kunst en cultuur en het concreet betrekken van nieuwe doelgroepen bij kunstprojecten. Het landelijke stimuleringsprogramma The Art of Impact⁷ geeft een belangrijke impuls aan kunstprojecten met een duidelijk effect op maatschappelijke thema's en vraagstukken. In Amsterdam hebben onder meer de projecten broedstraten in Amsterdam-Noord en de WijkSafari editie Zuidoost een bijdrage ontvangen in het kader van dit programma.

Nieuwe verbindingen en coalities zijn ook nodig om meer samenhang te bereiken in het aanbod van met name cultuureducatie zodat scholen een toegankelijker overzicht hebben en gemakkelijker een keuze kunnen maken (zie hoofdstuk 2. Breed aanbod cultuureducatie).

Het gemeentebestuur zet in op een sterke, samenhangende kunst- en cultuursector door nieuwe coalities en verbindingen in de kunsten actief te stimuleren. Van instellingen die een positie krijgen in de A-Bis wordt verwacht dat zij verantwoordelijkheid nemen voor de culturele keten(s) waarin zij zelf opereren en samenwerking met andere instellingen initiëren en faciliteren. Maar uiteraard wordt ook van de instellingen die een subsidie ontvangen van het AFK in het kader van het Kunstenplan verwacht dat zij inzetten op samenwerking. Het is tweerichtingsverkeer.

Verbinding kunst en cultuur met bedrijfsleven

Hoewel uit onderzoek blijkt dat kunst- en cultuurinstellingen in 2013 meer inkomsten uit sponsoring hebben gegenereerd,⁸ laat de praktijk in Amsterdam ook zien dat de concurrentie op de sponsormarkt is toegenomen. Dankzij de grote betrokkenheid van het bedrijfsleven bij de Amsterdamse kunst- en cultuursector zijn de bekende, grotere instellingen nog steeds in staat om kapitaalkrachtige sponsors aan zich te binden. Wel wordt vaak een beroep gedaan op dezelfde bedrijven. Het is dan ook zaak dat sponsoring van kunst- en cultuur voor meer bedrijven aantrekkelijk wordt, juist nu de economie een licht herstel laat zien.

⁵ Verkenning 2014, AKr, p. 21; Notitie van de Amsterdamse podia ter voorbereiding van de Hoofdlijnen Kunst en Cultuur 2017-2020, Overleg Amsterdamse Theaters, januari 2015.

⁶ Verkenning 2014, AKr, p. 73.

⁷ The Art of Impact is in opdracht van de minister van OCW ontwikkeld door de zes landelijke publieke cultuurfondsen.

⁸ Cultuursponsoring in de lift, Ad Maatjens, Boekman nr. 103, zomer 2015.

Voor kleinere instellingen is de situatie anders dan bij grote instellingen. Zij vissen vaker achter het net. Tegelijkertijd zijn er diverse voorbeelden in de stad van (internationale) bedrijven die op andere manieren dan traditionele sponsoring een bijdrage leveren aan kunst en cultuur, bijvoorbeeld door de inzet van werknemers als vrijwilligers of het delen van specifieke zakelijke kennis, expertise en netwerken.

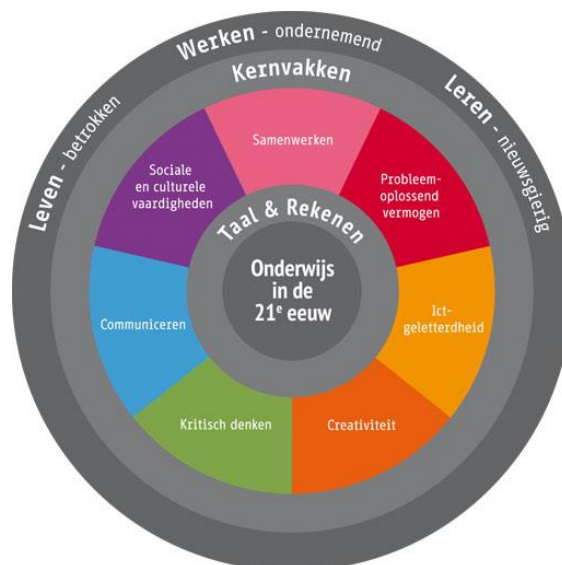
Het gemeentebestuur ziet een grote meerwaarde in de brede betrokkenheid van het Amsterdamse bedrijfsleven bij kunst en cultuur in de stad en wil de verbinding meer stimuleren en faciliteren. De afdeling Kunst en Cultuur start samen met de Amsterdam Economic Board een verkenning naar instrumenten en werkwijzen om het bedrijfsleven en de kennisinstellingen in de stad en de regio nog breder te betrekken bij kunst en cultuur in Amsterdam. Samen met de Board en haar netwerk wordt gekeken naar initiatieven en expertise met een toegevoegde waarde voor de culturele sector en vice versa.

Het AFK zal onderzoeken of met name voor de kleinere kunst- en cultuurinstellingen en – initiatieven een *matching fonds* uitkomst biedt. Het idee is dat dit fonds reeds opgehaalde inkomsten uit particuliere sponsoring, donaties of crowdfunding verdubbelt. Binnen het financiële kader van de huidige projectsubsidies start het AFK met een experimentele fase van dit fonds.

2. Breed aanbod cultuureducatie

Het gemeentebestuur is ervan overtuigd dat een vroege kennismaking met kunst en cultuur voor ieder kind van belang is. Via kunst en cultuur leren kinderen over de wereld en over zichzelf. Ze ontdekken wat kunst en cultuur voor ze betekent, waar ze zelf graag aan mee willen doen en misschien ook wel waar ze talent voor hebben.

Het ontwikkelen van creatieve en kunstzinnige vaardigheden wordt steeds belangrijker in een snel veranderende wereld en is inmiddels een vast onderdeel in de brede discussie over de toekomst van het onderwijs en de inrichting van het curriculum.⁹ Cultuuronderwijs is een belangrijke drager binnen nieuwe onderwijsinitiatieven.¹⁰ Het gemeentebestuur ondersteunt de visie dat het onderwijs een essentiële bijdrage moet leveren aan het ontwikkelen van creatieve en kunstzinnige vaardigheden. Cultuuronderwijs prikkelt de natuurlijke nieuwsgierigheid en verbeelding van kinderen, daagt uit tot een onderzoekende houding en reflectie en is gericht op samenwerking. Daarom zet het gemeentebestuur in op een breed aanbod van cultuureducatie. De aandacht voor de ambachtelijke kant van de kunstvakken, zoals bij muziek, dans en theater blijft belangrijk. De integratiemogelijkheden met andere (kunst)vakken worden uitgebreid. De versterking van media-educatie verdient daarbij bijzondere aandacht.

De keten van talentontwikkeling

Binnen het brede kader van talentontwikkeling wordt een onderscheid gemaakt tussen activiteiten gericht op de *brede persoonlijke ontwikkeling* (kennismaken en ontwikkelen), zowel in de schoolcontext als daarbuiten en de *artistieke talentontwikkeling*, gericht op een professionele loopbaan in de kunsten (bekwamen en excelleren).¹¹ De artistieke voorbereiding

⁹ Zie onder meer de brief van staatssecretaris Dekker, Toekomstgericht funderend onderwijs, 17 november 2014.

¹⁰ Dit blijkt onder meer uit de voorstellen die zijn ingediend voor de 'Kraamkamer voor nieuwe schoolinitiatieven' die het gemeentebestuur eind 2014 lanceerde.

¹¹ Hiermee wordt het onderscheid gevolgd dat door de sector is aangegeven in De Tafel van Talentontwikkeling: Theater en Dans (terug) op de kaart, mei 2015; en in de Notitie van de Amsterdamse podia ter voorbereiding van de Hoofdlijnen Kunst en Cultuur 2017-2020, OAT, januari 2015.

kan lopen via de (vooropleidingen) van de kunstvakopleidingen, maar talenten kunnen zich ook via andere, niet-institutionele routes bekwamen. Excellentie is verbonden met uitzonderlijk talent (in de ogen van experts), peers en publiek, en de drive om te presteren op het allerhoogste niveau (zie hoofdstuk 3. Ruimte voor talent).

De basis van cultuureducatie start in het primair onderwijs. Het gemeentebestuur wil aansluiten bij nieuwe visies op cultuuronderwijs, inzetten op de brede creativiteitsontwikkeling van kinderen en een meer geïntegreerde en interdisciplinaire aanpak. Daarnaast wil het gemeentebestuur een betere aansluiting tussen cultuuronderwijs in het primair en voortgezet onderwijs realiseren en tussen binnen-, na- en buitenschoolse kunst- en cultuureducatie.

Verankering van cultuureducatie

In 2013 heeft de gemeente met de Amsterdamse schoolbesturen voor primair en speciaal onderwijs een convenant voor 10 jaar gesloten over de invoering van het Basispakket Kunst- en Cultuureducatie. Amsterdam liep daarmee voorop met de uitvoering van het landelijk bestuurlijk kader Cultuur en Onderwijs 2013-2023, waarin gemeenten worden opgeroepen afspraken te maken over kwalitatief hoogwaardig cultuuronderwijs met schoolbesturen, culturele instellingen en opleidingsinstellingen. Een gedeelde verantwoordelijkheid tussen cultuur en onderwijs is hierbij het uitgangspunt.

Duurzame verankering van cultuuronderwijs in het curriculum is de verantwoordelijkheid van schoolbesturen. Alleen wanneer schoolbesturen én scholen zich eigenaar voelen van cultuuronderwijs is dit ook voor de lange termijn geborgd. De uitdaging voor de toekomst is de verbreding¹² van cultuuronderwijs en integratie van kunstvakken onderling en in andere vakken. Scholen kunnen hiervoor gebruik maken van de expertise bij kunst- en cultuurinstellingen en kunstenaars.

In de periode 2017-2020 wil het gemeentebestuur een belangrijke impuls geven aan cultuureducatie door de samenwerking tussen kunst en cultuur en onderwijs te stimuleren, de aansluiting tussen vraag en aanbod te verbeteren, het Basispakket Kunst- en Cultuureducatie te verbreden en meer samenhang tussen cultuuractiviteiten binnen en buiten schooltijd tot stand te brengen. De algemene verplichting voor alle Kunstenplaninstellingen om aanbod te ontwikkelen ten behoeve van talentontwikkeling of cultuureducatie komt te vervallen.

Meer verbinding tussen cultuur en onderwijs

Het gemeentebestuur wil de relatie tussen cultuur en onderwijs verder versterken op basis van de afspraken die voor 2013-2023 in het kader van het landelijk bestuurlijk kader Cultuur en Onderwijs en het convenant zijn gemaakt. Het convenant blijkt voor scholen een goed instrument om een impuls te geven aan cultuureducatie. Alle kinderen kunnen nu het aanbod krijgen waar ze volgens het convenant recht op hebben.¹³ Ruim 90% van de 245 scholen werkt in het schooljaar 2015-2016 aan een doorlopende leerlijn op het gebied van muziek en bijna 50% van de scholen aan minimaal twee leerlijnen.

¹² Voor elk wat wils. Advies Basispakket Kunst- en Cultuureducatie, AKr, september 2015.

¹³ Verslag Ambtswoninggesprek Cultuureducatie 9 februari 2015.

Vakleerkrachten cultuur en cultuurcoördinatoren spelen een belangrijke rol bij het verbinden van cultuur en onderwijs. Naast de forse inzet van het gemeentebestuur op de professionalisering van Amsterdamse leerkrachten in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs is geïnvesteerd in vakleerkrachten cultuur, aanvullend op het Basispakket. Deze ruimte is gecreëerd door middel van de voorziening 'vakleerkracht cultuureducatie' voor het primair onderwijs binnen de Verordening Lokaal Onderwijsbeleid Amsterdam (VLOA). Met de afdeling Onderwijs wordt bekeken hoe de voorzieningen vanuit Onderwijs en Kunst en Cultuur nog beter op elkaar aan kunnen sluiten.

Mocca, het expertisecentrum voor cultuureducatie, wordt gevraagd scholen te ondersteunen bij het leggen van verbindingen tussen verschillende kunstvakken en tussen kunstvakken en andere vakken.

Het gemeentebestuur wil de kunstvakopleidingen van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten en de (universitaire) pabo's, die het convenant mede ondertekend hebben, actief betrekken bij de ontwikkeling van een brede interdisciplinaire aanpak van cultuuronderwijs. De groepsleerkracht moet zo goed mogelijk in zijn of haar kracht gezet worden. De overdracht van de vakleerkracht naar de groepsleerkracht moet beter worden georganiseerd.¹⁴ Voor een duurzame borging van het cultuuronderwijs is het zaak een brede cultuurbasis in het curriculum van de (universitaire) pabo op te nemen. Hiertoe worden gesprekken voeren met de samenwerkingspartners, zowel landelijk als lokaal.

Ook in het voortgezet onderwijs is een stevige basis aanwezig voor cultuuronderwijs met het verplichte vak CKV (Culturele en Kunstzinnige Vorming), de kunstvakdocenten en de landelijke kortingskaarten voor culturele activiteiten (de Cultuurkaart en per 2015 ook de MBO-card). De invulling blijft echter sterk afhankelijk van het enthousiasme van de individuele docent. Van de aansluiting tussen primair en voortgezet onderwijs in de vorm van een doorgaande leerlijn is geen sprake. Mocca richt zich zowel op het primair als voortgezet onderwijs en kan scholen ondersteunen bij het vormgeven van een dergelijke leerlijn in de Amsterdamse context in samenspraak met opleidingsinstellingen en kunst- en cultuurinstellingen.

Verbetering van de aansluiting tussen vraag en aanbod

De aansluiting tussen de wensen van de scholen op het gebied van cultuureducatie en het aanbod van de culturele instellingen is een belangrijk aandachtspunt. Het blijkt lang niet altijd eenvoudig om een goede match tussen vraag en aanbod tot stand te brengen, wat soms leidt tot frustraties bij scholen en culturele instellingen.¹⁵ De scholen, die mede met steun van Mocca hebben geleerd goed te formuleren wat zij willen op het gebied van cultuureducatie, ervaren het huidige aanbod als weinig overzichtelijk en weinig gestructureerd.¹⁶ Steeds vaker kiezen scholen voor het inhuren van individuele kunstenaars of kleinere organisaties in de directe omgeving van de school omdat deze flexibel zijn en gemakkelijk op de vraag kunnen inspelen. Dit is een positieve ontwikkeling maar het zicht op kwaliteit ontbreekt. Bovendien is het jammer dat op deze manier de enorme culturele rijkdom en de aanwezige expertise in de stad niet optimaal worden benut.

¹⁴ Rapportage van de Kwaliteitsraad voor het Basispakket Kunst- en Cultuureducatie, 2015.

¹⁵ Gespreksverslag bijeenkomsten Contouren Kunstenplan 2017-2020.

¹⁶ Verslag Ambtswoninggesprek Cultuureducatie 9 februari 2015.

Uitgangspunt voor het gemeentebestuur is meer regie voor de scholen. Dat is alleen werkbaar als aan de aanbodkant wordt gewerkt aan meer samenhang en structuur. Recentelijk zijn daarin al stappen gezet met onder meer initiatieven als de Tafel van Talentontwikkeling Theater en Dans en het Amsterdams Filmmenu.¹⁷ Verder kan de balans tussen vraag en aanbod verbeterd worden door het huidige aanbod in omvang terug te brengen. Het overaanbod is mede het gevolg van de algemene verplichting voor alle Kunstenplaninstellingen om een bijdrage leveren aan de keten van talentontwikkeling. In de nieuwe Kunstenplanperiode laat het gemeentebestuur deze algemene verplichting voor cultuureducatie of talentontwikkeling daarom los.

Uit de praktijk blijkt dat programma's die door scholen en culturele instellingen samen ontwikkeld zijn, duurzamer en kwalitatief beter zijn. Het gemeentebestuur wil daarom deze vorm van dialoog-gestuurde samenwerking¹⁸ verder stimuleren en onderzoekt in de aanloop naar het Kunstenplan 2017-2020 wat hier voor nodig is.

Verbreding van het Basispakket Kunst- en Cultuureducatie en extra vouchers voor bezoek op locatie

De voorzieningen die voor de scholen goed werken, zoals de gratis coaching en de vakdocent op het gebied van muziek aangeboden vanuit Mosa¹⁹ en de ondersteuning door Mocca, worden gecontinueerd. Voor de gewenste verbreding van het Basispakket Kunst- en Cultuureducatie naar andere disciplines of een interdisciplinaire aanpak kan de vakleerkracht cultuur vanuit de VLOA - op basis van matching²⁰ - worden ingezet.

Om scholen op grotere schaal kennis te laten maken met het uitgebreide kunst- en culturaanbod van Amsterdam en het bezoek op locatie te bevorderen, worden via Voucherbeheer extra middelen beschikbaar gesteld voor bezoek aan kunst- en cultuurinstellingen. Het gratis vervoer per bus of boot naar deze instellingen breidt het gemeentebestuur met ingang van 2016 uit van 6 naar 8 ritten per leerling gedurende de hele schoolperiode.

Het speciaal onderwijs loopt nog achter bij de invoering van het Basispakket en heeft, vanwege de kleinere groepen, meer middelen nodig. Vanaf het schooljaar 2015-2016 wordt hiervoor extra budget ter beschikking gesteld aan de Muziekschool Amsterdam, waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften binnen het speciaal onderwijs aan gratis vervoer naar culturele instellingen.

¹⁷ Met het initiatief de Tafel van Talentontwikkeling wil de Theaterschool Amsterdam met de theater- en dansinstellingen in Amsterdam de educatie-activiteiten in kaart brengen. In het Amsterdams Filmmenu is dit voor educatie-activiteiten op het gebied van film gedaan.

¹⁸ Evaluatie stelsel cultuureducatie Amsterdam, Oberon, 2011, p. 68.

¹⁹ De in Mosa (Muziek op school in Amsterdam) verenigde instellingen verzorgen de binnenschoolse muziekeducatie op Amsterdamse basisscholen. Deze instellingen zijn Muziekschool Amsterdam, Muziekschool Amsterdam Noord, Aslan Muziekcentrum, Muziekcentrum Zuidoost, Leerorkest en het Koninklijk Concertgebouw. Zij worden uit de cultuurbegroting van de centrale stad en de stadsdelen gefinancierd.

²⁰ In de VLOA wordt € 12 per leerling beschikbaar gesteld voor een vakleerkracht cultuur, door schoolbesturen te matchen met eenzelfde bedrag.

De aansluiting van het Basispakket op de voor- en vroegschoolse educatie wordt samen met Onderwijs verder verkend.

Investeren in de samenhang tussen activiteiten binnen en buiten schooltijd

Om gemotiveerde en getalenteerde kinderen beter te kunnen laten doorstromen wil het gemeentebestuur meer samenhang tot stand brengen tussen de programma's voor kunst- en cultuureducatie binnenschools en activiteiten naschools of buiten schooltijd. Binnen de na- en buitenschoolse kunst- en cultuureducatie stelt het gemeentebestuur het bereiken van een zo breed mogelijke doelgroep centraal. Het Kunstenplan 2017-2020 beoogt dan ook een uitbreiding van het aanbod van de na- en buitenschoolse kunst- en cultuureducatie ten opzichte van het Kunstenplan 2013-2016 en tevens een verbetering van de betaalbaarheid van dat aanbod voor alle inkomensgroepen, zowel lagere inkomens als ook middeninkomens.²¹ De financiële positie van de ouders mag geen beperking zijn voor kinderen om deel te nemen aan deze activiteiten. Dit sluit aan bij de ambitie van het gemeentebestuur om de sport- en cultuurparticipatie van kinderen en jongeren die leven op of onder het wettelijk bestaansminimum te verbeteren. De afdelingen Sport en Kunst en Cultuur werken samen plannen uit om deze doelgroep beter te bereiken. Hiervoor is in de periode 2014-2018 op basis van het coalitieakkoord jaarlijks € 3.000.000 gereserveerd binnen het Aanvalsplan Armoede. Deze middelen worden deels ingezet voor uitbreiding van het bereik via het Jongerencultuurfonds Amsterdam (JCFA) en het Jeugdsportfonds (JSF).

In de periode 2015-2018 worden in overleg met het JCFA en de stadsdelen pilotprojecten met een selectie van culturele instellingen uitgevoerd die – in aansluiting op binnenschools cultuuronderwijs – naschools aanbod in de aandachtsgebieden (Noord, Zuidoost, Nieuw-West, delen van West en Oost) kunnen verzorgen, zowel voor het primair, speciaal als voortgezet onderwijs.

Op dit moment ontbreekt een stadsbreed overzicht van het naschoolse en buitenschoolse cultuuraanbod. In overleg met de stadsdelen wordt daarom in 2016 in samenhang met de sport- en beweegscan een cultuurscan uitgevoerd, mede ter voorbereiding op de aansluiting van verenigingen en instellingen op de digitale stadspas.

Cluster cultuureducatie

Vanwege het belang van dienstverlenende instellingen op het gebied van cultuureducatie, richt het gemeentebestuur binnen het kunst- en cultuurbeleid een cluster cultuureducatie in. Hierin worden opgenomen Mocca, Voucherbeheer en de instellingen in de muziekeducatiefunctie (Muziekschool Amsterdam, Muziekcentrum Aslan en het Leerorkest). Dit past bij de ambitie een nauwere samenwerking tussen kunst en cultuur en onderwijs tot stand te brengen. De beoordeling van de subsidieaanvragen van deze instellingen wordt door de gemeente gedaan. Nadere beoordelingscriteria worden uitgewerkt. De subsidiëring van de instellingen in dit cluster loopt synchroon met de vierjaarssystematiek van het Kunstenplan.

²¹ Conform het amendement van raadslid Shamsavari-Jansen inzake Hoofdlijnen Kunst en Cultuur 2017-2020 (vergroten aanbod en verbeteren betaalbaarheid buitenschoolse cultuureducatie) d.d. 25 november 2015.

Mocca, onafhankelijk advies- en expertisecentrum voor cultuureducatie, is ketenregisseur van het Basispakket.²² Dit centrum adviseert scholen en culturele instellingen op het gebied van cultuureducatie, coördineert de Cultuurbus en de Cultuurboot, en de onafhankelijke vakdeskundigen (cultuurcoaches). Deze vakdeskundigen ondersteunen scholen bij de uitwerking van doorgaande leerlijnen in alle kunst disciplines en interdisciplinair. Het gemeentebestuur verwacht van Mocca in de nieuwe Kunstenplanperiode een actievere rol (gidsfunctie) naar scholen en vooral naar culturele instellingen om over en weer te vertalen wat de mogelijkheden zijn, hoe wensen ingevuld kunnen worden en hoe het cultuureducatieaanbod verbreed kan worden. Daarnaast biedt Mocca scholen advies over het beoordelen van programma's (ook voor kinderen²³) en stimuleert Mocca scholen om kennis hierover met elkaar en met instellingen te delen.

De Muziekschool Amsterdam, Aslan Muziekcentrum en het Leerorkest vormen samen de zogeheten muziekeducatiefunctie. De scholen zijn overwegend positief over deze aanbieders.²⁴ In 2016 zal opnieuw gepeild worden of de scholen de contracten met de huidige aanbieders van de vakleerkracht muziek en coaching willen voortzetten. Van de instellingen in de muziekeducatiefunctie verwacht het gemeentebestuur een voorbeeld- en regiefunctie om integratie met andere (kunst)vakken tot stand te brengen, bezoek op locatie te stimuleren,²⁵ de aansluiting met voor-, na- en buitenschoolse activiteiten te leggen en de verbinding met het voortgezet onderwijs te bevorderen.

Voucherbeheer, onderdeel van Cultuur+Ondernemen, verzorgt in opdracht van de gemeente het beheer van de digitale tegoeden, op dit moment € 20 per leerling, die de gemeente aan scholen beschikbaar stelt.²⁶ Om goed zicht te krijgen op de kwaliteit van de projecten wordt aan scholen gevraagd de kwaliteit van de projecten te beoordelen.

Openbare Bibliotheek Amsterdam

In de periode 2017-2020 wordt een nadrukkelijke verbinding gelegd met de Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA). De OBA is misschien de meest laagdrempelige culturele instelling van Amsterdam. Met de centrale vestiging en het netwerk van 22 vestigingen verspreid over de stad biedt de OBA elke Amsterdammer toegang tot betrouwbare informatie, een plek voor permanente ontwikkeling, kennismaking met kunst en cultuur, ontmoeting en debat. De OBA is voor het gemeentebestuur een belangrijke toegang tot digitale geletterdheid, cultuurparticipatie en *life long learning* van elke Amsterdammer. De OBA zal in de periode 2015-2018²⁷ de verbindingen met scholen, culturele instellingen en welzijnsinstellingen in de wijken verder intensiveren.²⁸

²² Vgl. aanbevelingen in de Rapportage van de Kwaliteitsraad voor het Basispakket Kunst- en Cultuureducatie, 2015.

²³ Conform de toezegging van de wethouder Kunst en Cultuur naar aanleiding van de vraag van raadslid Duijndam over het betrekken van kinderen bij de totstandkoming van cultuureducatie, d.d. 19 maart 2015.

²⁴ Basispakket Kunst- en Cultuureducatie Amsterdam. Resultaten tussenmeting Mocca monitor 2015, Oberon, p. 22.

²⁵ Voor elk wat wils. Advies Basispakket Kunst- en Cultuureducatie, AKr, september 2015.

²⁶ Voor primair onderwijs, speciaal onderwijs, en de eerste twee jaar praktijkonderwijs en vmbo.

²⁷ OBA, Meerjarenbeleidsplan 2015-2018, Samen voor heel Amsterdam.

²⁸ Conform de motie 'buurtbibliotheken' van raadslid Duijndam d.d. 2 juli 2015.

Cultuurparticipatie

Amsterdammers doen graag zelf mee als het gaat om kunst en cultuur. Dat blijkt uit het omvangrijke amateurveld. Cultuurparticipatie draagt bij aan de verbetering van de levenskwaliteit en aan de ontwikkeling van culturele competenties. Voor met name ouderen is de sociale functie van deelnemen aan kunst en cultuur vaak belangrijk. De kansen om kunst en cultuur in te zetten in de zorg kunnen nog beter worden benut. Veel amateurverenigingen geven voorstellingen en concerten op locaties in wijkcentra en verzorgingstehuizen en bereiken daarmee nieuwe publieksgroepen.

Het AFK ondersteunt amateurkunst met speciale subsidieregelingen. Naast algemene waarderingssubsidies stimuleert het AFK met projectsubsidies de kwaliteits- en publieksontwikkeling en de binding met de stad, onder andere door het bevorderen van samenwerking.

3. Ruimte voor talent

Amsterdam is een magneet voor jong talent. Dat is niet verwonderlijk want de stad heeft veel te bieden voor gemotiveerde en getalenteerde jongeren die een professionele loopbaan in de kunsten ambiëren. Van de klassieke routes voor muziek, theater en dans aan de kunstvakopleidingen en de hieraan verbonden vooropleidingen, tot andere routes via cultuurhuizen, MBO-opleidingen en initiatieven van jonge makers.

Het gemeentebestuur vindt het belangrijk om kunstenaars te ondersteunen op hun weg naar excellentie. Zij maken Amsterdam tot een dynamische stad, vormen de humuslaag voor nieuwe generaties kunstenaars en staan aan de basis van vernieuwing en experiment. Amsterdam wil de stad zijn waar talent zich thuis voelt en de ruimte krijgt zich te ontwikkelen en te manifesteren. Pluriformiteit en verscheidenheid zijn belangrijke uitgangspunten - er is niet één weg naar de top. Elke discipline, en elk genre binnen een discipline, kent eigen opleidingstrajecten en heeft een eigen ondersteuningsstructuur nodig. Daarnaast worden opleidingen steeds meer interdisciplinair ingericht.

Voor disciplines met een duidelijk fysiek-ambachtelijke component, zoals muziek en dans, bestaan vooropleidingen die al starten aan het eind van de basisschoolperiode en gecombineerd kunnen worden met voortgezet onderwijs.²⁹ Voor andere disciplines, zoals theater en beeldende kunst, geldt veelal dat de serieuze belangstelling in het voortgezet onderwijs wordt gewekt en verder ontwikkeld wordt in combinatie met activiteiten buiten schooltijd.

Elke kunstdiscipline kent eigen talentontwikkelingstrajecten. Het gemeentebestuur ziet het belang van deze verschillen en wil de trajecten waar nodig versterken. De AKr adviseert in de Verkenning een samenhangend stelsel van vooropleidingen en auditietraining om de instroom in het kunstvakonderwijs te verbeteren. Het is goed om te zien dat de sector hiertoe zelf initiatieven neemt en op maat vooropleidingstrajecten en auditietrainingen opzet, zoals recentelijk de Theatervooropleiding Amsterdam door Toneelgroep Amsterdam, Stadsschouwburg Amsterdam, Frascati Theater, het Nederlands Theater Festival/Amsterdam Fringe Festival en Likeminds.

Verbreiding van de instroom en doorstroom van talenten

De verschillende podia in de stad en de programma's van de hiermee verbonden gezelschappen en culturele organisaties, spelen een sleutelrol bij talentontwikkeling voor jongeren. De AKr wijst in dit kader expliciet op het belang van de cultuurhuizen voor de stad. Het aanbod van deze instellingen is divers, beslaat alle kunstdisciplines en vormt een kweekvijver voor nieuwe genres.³⁰ De programma's bereiken een brede doelgroep, zijn gericht op verdere artistieke ontwikkeling en vormen de verbindende schakel naar instroom in het

²⁹ Het Gerrit van der Veen Gemeentebestuur is een damu-school (dans-muziek) waarvan het curriculum is afgestemd op de vooropleidingen van 3 kunstvakopleidingen waarmee wordt samengewerkt, te weten Conservatorium van Amsterdam, Nationale Balletacademie van het AHK en de Lucia Marthas Institute for Performing Arts.

³⁰ Verkenning 2014, AKr, p. 44-45.

kunstvakonderwijs. Vanuit de sector wordt gepleit voor het inrichten van een volwaardige plek voor deze trajecten - de fase 'bekwamen' binnen de keten van talentontwikkeling - in de nieuwe Kunstenplanperiode.³¹ Het gemeentebestuur plaatst de hele keten van talentontwikkeling binnen het Kunstenplan.³²

Faciliteren van excellentie

Na de kunstvakopleidingen of andere opleidingstrajecten hebben talenten vooral ruimte nodig om vliegreuen te maken en podiumervaring op te doen. Het is een fase waarin nog volop geëxperimenteerd kan en moet worden. Daarvoor is een fijnmazig netwerk van podia, ontwikkelinstellingen, productiehuizen, werkplaatsen, laboratoria en festivals nodig. Het gemeentebestuur verwacht van Kunstenplaninstellingen dat zij in samenspraak met de opleidingsinstellingen in de stad de verantwoordelijkheid (regie) nemen om (afgestudeerde) toptalenten kansen te bieden om de stap naar een professionele loopbaan te zetten.

Aantrekkelijke vestigingsstad

Om een florerend kunstklimaat in stand te houden is de aantrekkingskracht van de stad op jonge talenten en gevestigde kunstenaars van groot belang. Amsterdam wil een aantrekkelijke vestigingsstad zijn en blijven voor musici en dansers, voor schrijvers en beeldhouwers, voor fotografen en schilders, om een opleiding te volgen, om te werken en te wonen. De stad kent vele kunstvakopleidingen, werkplaatsen, oefenstudio's, labs, podia, presenteerplekken en specifieke huisvesting voor kunstenaars. Waar de markt niet voldoende in voorziet, schept de gemeente voorwaarden, bijvoorbeeld door middel van subsidieregelingen. Waar de vraag het aanbod overtreft, treedt de gemeente op, bijvoorbeeld door verdeling van schaarse atelierruimtes.

Faciliteiten

Dat Amsterdam er in het algemeen goed in slaagt een aantrekkelijk klimaat voor kunstenaars (in opleiding) te creëren, blijkt ook uit de veelal succesvolle samenwerking en afstemming tussen organisaties in de facilitaire ketens. Voor de beeldende kunstsector bijvoorbeeld, bestaat de keten uit kunstvakopleidingen (zoals de Gerrit Rietveld Academie), postacademische opleidingen (zoals de Rijksakademie voor beeldende kunsten), artist residencies, werkplaatsen, expositieruimtes, musea en galeries. Het gemeentebestuur wil dergelijke ketens van voorzieningen in Amsterdam bevorderen door samenwerking tussen instellingen actief te stimuleren. Daarbij is zowel aandacht voor aparte disciplines als voor de groeiende praktijk van multidisciplinaire kunst en crossovers.

Ateliers en broedplaatsen – focus op vernieuwing en toptalent

Een goed kunstklimaat biedt ook mogelijkheden voor jonge en talentvolle kunstenaars om een plek te veroveren in de gevestigde kunstwereld. Permanente ontwikkeling en vernieuwing zijn voorwaarden om verder te komen, om de top te bereiken. Daarom besteedt de gemeente speciale aandacht aan het faciliteren van toptalenten die zich verder willen ontwikkelen (excelleren), zowel nationaal als internationaal. Het gemeentebestuur kiest er in de komende

³¹ Gespreksverslag bijeenkomsten Contouren Kunstenplan 2017-2020; notitie de Tafel van Talentontwikkeling, Theater en Dans (terug) op de kaart.

³² Voor elk wat wils. Advies Basispakket Kunst- en Cultuureducatie, AKr, september 2015.

periode voor deze doelgroep voorrang te geven bij de verdeling van ateliers. Uitwerking van deze maatregel vindt plaats in het aanstaande Atelier- en Broedplaatsenbeleid.

Daarnaast zet het gemeentebestuur in op behoud van toptalenten voor de stad via het programma 3Package Deal (International art Talent Programme). Dit programma is gebaseerd op de samenwerking tussen Bureau Broedplaatsen (BBp) en het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK) waarbij 10 internationale toptalenten uit diverse kunstdisciplines een jaar lang woon- en werkruimte en een ontwikkelbudget ontvangen. Per kunstdiscipline stelt het AFK coalities samen van gerenommeerde Amsterdamse kunstinstellingen en -opleidingen die de toptalenten selecteren en actief begeleiden.

Dankzij het programma 3Package Deal hebben de deelnemers substantiële stappen kunnen zetten, vooral door de toegang tot netwerken en de coaching en begeleiding vanuit de opleidings- en kunstinstellingen (de coalities). Het gemeentebestuur wil dan ook het AFK vragen dit programma uit te breiden binnen het bestaande kader.

4. De meerpolige stad

Voor de periode 2017-2020 kiest het stadsbestuur voor een integrale stedelijke visie op kunst en cultuur. We kijken naar de hele stad, naar de complete culturele kaart. Pas dan zien we de ware kracht van Amsterdam, dan zien we waar artistieke processen beginnen en nieuwe publieksgroepen ontstaan, waar ruimte is voor experimenten en instellingen knooppunten vormen van verbindingen en coalities.

In de hele stad vinden we kunst en cultuur. De aard en omvang van het aanbod varieert, maar in alle stadsdelen is sprake van een combinatie van enkele of meer vaste spelers - al dan niet met grootstedelijk karakter - en daaromheen een grote diversiteit aan lokale, buurtgerichte culturele en cultuureducatieve activiteiten en evenementen. Speciaal voor kunstenaars en creatieve professionals is over de hele stad verspreid een groot aantal broedplaatsen, ateliers en atelierwoningen aanwezig.

Dit alles maakt Amsterdam tot een meerpolige stad met verschillende culturele kernen en daaromheen een breed en pluriform kunst- en cultuuraanbod.

Taken stad en stadsdelen

Het stedelijk beleid met betrekking tot kunst en cultuur wordt opgesteld door de centrale stad, met uitzondering van onderwerpen die direct aansluiten bij de lokale agenda's van de stadsdelen en van de gebieden binnen de stadsdelen. De stadsdelen hebben in het kader van de nieuwe bevoegdhedenverdeling de verantwoordelijkheid voor buurtgebonden cultuurinitiatieven en kunst in de openbare ruimte. Op deze onderwerpen proberen de stadsdelen waar mogelijk samen te werken en met elkaar af te stemmen. Gedacht wordt aan een stedelijke subsidieregeling die door de afzonderlijke bestuurscommissies wordt uitgevoerd en waarbinnen maatwerk per stadsdeel mogelijk is. De stadsdelen hebben hiertoe eigen cultuurbudgetten.

Focus op gebieden en samenwerking met het AFK

In 2014 heeft de gemeente het 'gebiedsgericht werken' geïntroduceerd. Uitgangspunt van deze werkwijze vormen de 22 gebieden van Amsterdam. Het doel is het vergroten van de leefbaarheid. Per gebied worden kansen, uitdagingen en opgaven geformuleerd en vertaald naar een gebiedsagenda. Dat kunst en cultuur en met name cultuurparticipatie daarbij een rol van betekenis kunnen spelen is evident. In de komende periode zal daarom veel aandacht uitgaan naar het integreren van taken op het gebied van kunst en cultuur in de gebiedsagenda's.

Net als de stadsdelen is het AFK actief in de wijken als het gaat om het aanjagen en ondersteunen van kunst- en cultuurinitiatieven. Een voorbeeld is het Fonds voor Oost, een initiatief van het AFK, het Prins Bernhard Cultuurfond en Ymere. Dit fonds ondersteunt uiteenlopende ideeën van bewoners van Amsterdam Oost die sociale samenhang, ondernemerschap en beleving van geluk en welzijn in de buurt versterken.

De Cultuurverkenner van het AFK leggen contact met kunstenaars, culturele instellingen en andere initiatiefnemers en wijzen hen op de financiële mogelijkheden van het AFK. Het

gebiedsgericht werken geeft aanleiding voor meer en structureler overleg tussen het AFK, de stadsdelen en de afdeling Kunst en Cultuur.

Buurtgebonden cultuurinitiatieven - draagvlak en publieksbereik

Kunst- en cultuurinitiatieven die ontstaan in de buurt zijn van grote waarde voor het lokale, culturele klimaat en het leefklimaat in het algemeen. Buurtfestivals zoals het Buiten Thuis Festival (Ambonpleinbuurt) en West'ival (Mercatorplein) bieden de gelegenheid aan buurtbewoners om kennis te maken met kunst- en cultuur en dragen ook bij aan versterking van sociale en maatschappelijke verbindingen. Door de stadsdelen wordt in de komende periode ingezet op de verdere ontwikkeling van buurtgerichte kunst- en cultuurprojecten passend bij de eigen *couleur locale*.

De gemeente wil bewoners van Amsterdam meer betrekken bij kunst en cultuur en bij de totstandkoming van het aanbod zodat dit aanbod aansluit op de behoeften en een cultureel divers publiek trekt.³³ Hierbij spelen vooral de buurtgerichte initiatieven die worden ondersteund door de stadsdelen een belangrijke rol. In de periode 2017-2020 zullen de stadsdelen inzetten op:

- het agenderen van kunst en cultuur door bijvoorbeeld het opstellen van een agenda van de buurt, door bewoners en stadsdeel, waarin kunst en cultuur een vast element is; ook in de gebiedsagenda's wordt kunst en cultuur een vast element;
- het actief betrekken van bewoners bij kunst en cultuur door het stimuleren van bijvoorbeeld inspraak bij het samenstellen van de programmering van een buurttheater, een tentoonstellingsruimte of een klein festival; het ondersteunen van evenementen op bijzondere locaties in de openbare ruimte of in huiskamers;
- het bevorderen van culturele evenementen met een focus op diversiteit.

Kunst in de openbare ruimte

Amsterdam heeft een uitgebreide collectie van kunst in de openbare ruimte. In de afgelopen decennia is deze collectie uitgebreid met nieuwe werken als sprake was van stedelijke vernieuwing en herinrichting van de openbare ruimte, zoals bijvoorbeeld in het Oostelijk Havengebied, de Bijlmer, de Westelijke Tuinsteden en op IJburg. Veel beeldhouwwerken behoren inmiddels tot het erfgoed van de stad.

Kunst in de openbare ruimte voegt een dimensie toe aan het stedelijk landschap, draagt bij aan een aangename woon- en leefomgeving en maakt de stad extra aantrekkelijk voor bezoekers. De kunstwerken van Hildo Krop bijvoorbeeld bepalen mede het karakter van de vroeg twintigste-eeuwse wijken in Amsterdam Zuid. Reizen met de Noord/Zuidlijn wordt alleen al bijzonder vanwege de kunstwerken in de metrostations.

Met kunstwerken in vrijwel elke buurt worden alle Amsterdammers bereikt. Veel Amsterdammers zijn betrokken bij (de totstandkoming van) kunstwerken in hun omgeving via informatie- of participatietrajecten.

³³ Conform de toezegging van de wethouder Kunst en Cultuur aan de raadscommissie inzake 'medezeggenschap bij nieuwe Kunstenplan' d.d. 19 februari 2015.

De bestuurscommissies willen zich in de komende periode gezamenlijk inzetten voor kunst in de openbare ruimte en hebben geïnventariseerd wat ze nodig hebben voor onderhoud, ontsluiting van de collectie en voor het aanjagen en realiseren van nieuwe werken. Vanwege de bestuurlijke herindeling is een aantal budgetten dat voorheen hiervoor werd ingezet niet meer beschikbaar. Wel kunnen de stadsdelen eigen budgetten inzetten (reallocceren) voor kunst in de openbare ruimte. Daarnaast onderzoeken de stadsdelen samen met de afdeling Kunst en Cultuur en andere onderdelen van de gemeente de mogelijkheden van bijdragen uit budgetten voor openbare ruimte en groen, reserveringen bij grootstedelijke ontwikkelprojecten en fondsvorming voor nieuwe kunstprojecten. Ook het AFK kan een belangrijke rol spelen, met name bij de financiering (matching) van nieuwe opdrachten voor kunst in de openbare ruimte. Het onderwerp kunst in de openbare ruimte zal terugkeren bij het Kunstenplan 2017-2020.

Cultuurhuizen

In vier stadsdelen is een cultuurhuis gevestigd met een belangrijke schakelfunctie. Het gaat om de Meervaart (Nieuw-West), Podium Mozaïek (West), het Bijlmer Parktheater (Zuidoost) en de Tolhuistuin (Noord). Elk van deze instellingen heeft een eigen ontstaansgeschiedenis en een eigen profiel maar alle cultuurhuizen hebben dezelfde functie. Ze bieden een brede, laagdrempelige programmering, richten zich op omliggende buurten en zijn ook grootstedelijk actief en internationaal georiënteerd op met name de herkomstlanden. Het zijn multifunctionele instellingen die verbindingen tot stand brengen tussen bewoners en aanbod, tussen buurt en stad, tussen talenten en professionals.

De stad in balans

De meerpolige stad als basis voor het kunst- en cultuurbeleid is ook van belang om meer balans in de stad te bereiken. Het streven is de grote druk op het stadscentrum, stadsdeel Zuid en festivallocaties als het Westerpark en het Oosterpark, onder meer vanwege het grote kunst- en culturaanbod en de daarmee samenhangende bezoekersstromen, te verminderen. Een aantal instellingen heeft gekozen voor programmering op satellietlocaties, zoals bijvoorbeeld Paradiso dat doet in onder meer de Tolhuistuin.

Om meer balans te bevorderen kiest het gemeentebestuur voor het stevig positioneren van de cultuurhuizen, die niet alleen bijdragen aan een betere spreiding van kunst en cultuur in de stad, maar ook het gehele culturele netwerk versterken. Daarnaast wil het gemeentebestuur inzetten op:

- spreiden van festivals en evenementen (i.s.m. het Evenementenfonds);
- betrekken van het aanbod van kunst en cultuur in de stadsdelen bij promotiecampagnes (i.s.m. Amsterdam Marketing);
- stimuleren van het uitbreiden of tijdelijk verplaatsen van programmering uit de binnenstad naar andere stadsdelen (buiten de ring), waarmee dit aanbod ook toegankelijker wordt voor nieuwe publieksgroepen;
- stimuleren van stadsbrede samenwerking tussen podia en bespelers via het Kunstenplan;
- stimuleren van museale activiteiten buiten het stadscentrum.

Ter uitvoering van de motie Topmusea³⁴ verkent het gemeentebestuur de mogelijkheden om zowel de Collectie Amsterdam als de vestiging van Amsterdamse dependances van (inter)nationale topmusea te betrekken bij de spreiding van het kunst- en cultuuraanbod in de stad. Ook wordt gekeken hoe de presentatie van museale activiteiten van Amsterdamse musea in diverse delen van de stad meer gestimuleerd kan worden. Nu al neemt het aantal initiatieven op dit vlak toe, onder meer via samenwerking tussen het Bijbels Museum en Imagine IC, tussen het Amsterdam Museum en CBK Zuidoost en tussen het Stedelijk Museum en Museum Het Schip.

Het verder verruimen van de openingstijden is in dit kader een bespreekpunt met de musea,³⁵ voor zover musea hier niet zelf al mee bezig zijn.

Profielen stadsdelen

Ten aanzien van kunst en cultuur heeft elk stadsdeel een eigen profiel en een eigen karakter. Ook de opgaven en kansen voor de toekomst verschillen per stadsdeel.

Noord

Stadsdeel Noord transformeert in relatief korte tijd van een stadsdeel met een historische focus op industrie naar een stadsdeel met een stevige infrastructuur op het gebied van kunst en cultuur. Kunst en cultuur spelen een belangrijk rol bij gebiedsontwikkeling, zoals bijvoorbeeld EYE, de Tolhuistuin en de NDSM-werf. De ruimte en mogelijkheden die het stadsdeel biedt en de snelle ontwikkelingen nodigen uit tot een grote bereidheid tot samenwerken. Instellingen, festivals en evenementen zijn sterk gericht op de bewoners van het stadsdeel en trekken daarnaast ook bezoekers van elders.

Kansen en opgaven voor de periode 2017-2020 zijn onder meer: (door)ontwikkeling van de NDSM-werf en het Hamerstraatgebied, het versterken van de verbinding tussen de instellingen aan de IJ-oever en de bewoners van Noord en het streven naar volledige duurzaamheid van festivals en evenementen.

Oost

Stadsdeel Oost profileert zich als het stadsdeel van de makers, veel kunstenaars werken en/of wonen in dit deel van de stad. Het stadsdeelbestuur zet in op een zo divers mogelijk aanbod van kunst en cultuur, van buurttheaters en kleinschalige tentoonstellingsruimtes tot buurtoverstijgende festivals zoals bijvoorbeeld Roots Open Air en Appelsap.

Kansen en opgaven voor de periode 2017-2020 zijn onder meer: realiseren van een cultuurhuis via de doorontwikkeling van een van de bestaande instellingen, vergroten van het publieksbereik en uitbreiden van het kunst en cultuuraanbod (o.a. op IJburg).

Zuid

Stadsdeel Zuid kent grote topinstellingen zoals aan het Museumplein en instellingen die vooral een buurtfunctie hebben. Naast de instellingen en activiteiten is er ook veel aandacht voor de architectonische rijkdom van het stadsdeel (o.a. Amsterdamse School). De ruime aanwezigheid van kunst en cultuur heeft een grote aantrekkingskracht op creatieven, kunstenaars, culturele instellingen en bedrijven. Het stadsdeel ondersteunt instellingen en tijdelijke kunstprojecten.

³⁴ Conform de motie 'Topmusea' van raadslid Ruigrok bij de voorjaarsnota d.d 2 juli 2015.

³⁵ Conform de toezegging van de wethouder Kunst en Cultuur naar aanleiding van de vraag van raadslid Bouchibti over de mogelijkheid van een behoefteonderzoek naar het verruimen van openingstijden van musea.

Kansen en opgaven voor de periode 2017-2020 zijn onder meer: ontwikkeling van het Archiefterrein, verdere samenwerking met Zuidas en nieuwe permanente kunstwerken in de openbare ruimte.

Zuidoost

Stadsdeel Zuidoost kent een brede en diverse culturele basisinfrastructuur met een heel eigen DNA. Naast de belangrijke pijlers die ook van stedelijk belang zijn, zoals onder meer het Bijlmer Parktheater, CBK Zuidoost en Imagine IC, zijn er vele kleinere organisaties, vaak geworteld in een eigen cultuur. De humuslaag van kleinschalige buurtprojecten, ad hoc projecten, kunstenaarsinitiatieven en culturele broedplaatsen zoals Heesterveld is aanzienlijk. Parallel aan de ontwikkeling van de broedplaatsen zijn er steeds meer makers die zich vestigen in Zuidoost en zich willen manifesteren. Hoogwaardige producties komen in Zuidoost vaak voort uit samenwerking met lokale initiatiefnemers. Verder heeft Zuidoost een gedegen en uitgebreid aanbod op het gebied van cultuureducatie en amateurkunst.

Kansen en opgaven voor de periode 2017-2020 zijn onder meer: versterking van zowel de lokale culturele infrastructuur als de stedelijke coalities en verdere ontwikkeling van lokale talenten. Naast het ontwikkelen van een cultuurbelevingsroute vanaf het Arenagebied, via de culturele broedplaatsen dwars door Bijlmercentrum naar Bijlmer Oost, bestaat de ambitie om rondom de Gaasperplas recreatie en cultuur elkaar te laten versterken.

Nieuw-West

Stadsdeel Nieuw-West beschikt over een meer innovatieve fysieke culturele infrastructuur. Naast onder meer de Meervaart en het Van Eesterenmuseum kenmerkt de infrastructuur in Nieuw-West zich door broedplaatsen, festivallocaties, street galleries en veel kunst in de openbare ruimte. Voor de presentatie van kunst en cultuur en voor participatieprojecten zoekt het stadsdeel regelmatig naar nieuwe, originele locaties. In Nieuw-West is veel aandacht voor pionieren en experimenten, met een focus op talentontwikkeling.

Kansen en opgaven voor de periode 2017-2020 zijn onder meer: uitbreiding van culturele evenementen en activiteiten (o.a. Rembrandtpark en Sloterpas), een nieuw paviljoen voor het Van Eesterenmuseum en het mogelijk instellen van creatieve freezones (o.a. in de Tuinen van West en Westpoort).

West

Stadsdeel West beschikt over een goede en diverse culturele infrastructuur. Naast het aanbod van de buurtpodia is er een groot cultureel aanbod in de openbare ruimte, in parken en op pleinen. Voor de programmering voor deze buitenlocaties wordt vaak nauw samengewerkt met lokale kunst- en cultuurinstellingen en buurtbewoners.

Projecten onder de noemer 'kunst in, met en voor de buurt' blijken succesvol, onder meer vanwege de relatie met de arbeidsmarkt (b.v. Mode & Ambacht). Zowel buurtbewoners als professionals geven aan meer behoefte te hebben aan deze projecten. Meer samenwerking binnen het stadsdeel wordt bevorderd via de reguliere netwerkbijeenkomst de cultuurtafel.

Kansen en opgaven voor de periode 2017-2020 zijn onder meer: uitbreiding van de programmering in parken en op pleinen en intensiever gebruik van nieuwe locaties zoals de Hallen.

Centrum

Stadsdeel Centrum verkeert in een unieke positie als het gaat om kunst en cultuur. In dit deel van de stad is de dichtheid van kunst en cultuurstellingen en evenementen groot. Een flink aantal daarvan wordt ondersteund vanuit het Kunstenplan. De investeringen van het stadsdeelbestuur in kunst en cultuur zijn daarom alleen gericht op het ondersteunen van culturele activiteiten die aansluiten bij de thema's of opgaven in de vijf deelgebieden van het stadsdeel. Daarnaast kent stadsdeel Centrum een unieke vorm van ondersteunen van kleinschalige buurtgerichte culturele activiteiten via drie werkgroepen van vrijwilligers (buurtbewoners) die zijn ondergebracht bij het wijkopbouwwerk. Deze werkgroepen beoordelen aanvragen voor culturele activiteiten en verdelen het budget.

Voor de periode 2017-2020 liggen onder meer kansen in het verbinden van de grote kunst- en cultuurstellingen in het centrum met kleinschalige culturele initiatieven en welzijnsvoorzieningen.

Kunst en cultuur in de Metropoolregio Amsterdam

Als we de stadsgrenzen loslaten en kijken naar de Metropoolregio Amsterdam (MRA),³⁶ zijn er nog meer kansen voor kunst en cultuur. Amsterdam is het culturele brandpunt binnen de MRA, niet alleen vanwege het uitgebreide en diverse aanbod van kunst en cultuur en erfgoed maar ook vanwege de aanwezigheid van kunstvakonderwijs en bijvoorbeeld talentontwikkelingsprogramma's.

Samenwerking tussen de diverse partners binnen de MRA heeft onder andere geleid tot het project Cultuurimpuls Metropoolregio Amsterdam. In dit project, gestart in 2013, werken diverse gemeenten, waaronder Amsterdam en Haarlem, en de provincie Noord-Holland samen aan het bevorderen van de aantrekkelijkheid van de MRA op het gebied van kunst en cultuur en in het verlengde hiervan aan de internationale concurrentiepositie van de MRA.

Voor de gehele MRA is de in 2014 vastgestelde Strategische Agenda Toerisme in de MRA 2025 van belang. De acties in deze strategische agenda op het gebied van kunst en cultuur in de MRA, die worden gecoördineerd door de afdeling Kunst en Cultuur, zijn gericht op:

- de inzet van het totale aanbod van kunst en cultuur in de MRA om bezoekersstromen te spreiden;
- het bevorderen van samenwerking tussen kunst- en cultuurstellingen onderling en met de overheid;
- het inrichten en uitvoeren van een cultuurmonitor MRA en het ontwikkelen van relevante toepassingen van de verzamelde data.

Deze coördinerende rol van Amsterdam sluit goed aan bij het voornemen van de G9, het samenwerkingsverband van de negen grootste steden van Nederland,³⁷ om een voortrekkersrol te spelen bij de verankering van de positie van stedelijke regio's binnen het landelijke kunst- en cultuurbeleid. De G9 heeft de minister van OCW voorgesteld een gezamenlijke en gelijkwaardige verantwoordelijkheid te formuleren met betrekking tot de beleidsontwikkeling

³⁶ De Metropoolregio Amsterdam is een samenwerkingsverband van 36 gemeenten, de provincies Noord-Holland, Flevoland en de stadsregio Amsterdam.

³⁷ Tot de G9 behoren Amsterdam, Arnhem, Den Haag, Eindhoven, Enschede, Groningen, Maastricht, Rotterdam en Utrecht.

voor de periode 2021-2024.³⁸

³⁸ Brief van G9-wethouders aan Minister Bussemaker d.d. 24 april 2015.

5. De wereld als speelveld

Amsterdam is een internationale kunst- en cultuurstad, mede dankzij de vele instellingen, kunstenaars en creatief ondernemers die als ambassadeurs van de stad overal ter wereld actief zijn. Zij slaan culturele bruggen en gaan nieuwe artistieke en zakelijke samenwerkingsverbanden aan, daarbij geholpen door digitale kanalen en sociale media. Amsterdam is de thuisbasis, de wereld het speelveld.³⁹ Zo kan wereldwijd een breed publiek kennismaken met het rijke Amsterdamse aanbod van kunst en cultuur.

Internationale aantrekkingskracht van kunst en cultuur

Kunst en cultuur dragen in belangrijke mate bij aan de keuze van buitenlandse bezoekers voor Amsterdam en van internationale professionals en bedrijven om zich hier te vestigen en te investeren in onze stad. Voor toeristen, die in steeds grotere getale onze stad bezoeken,⁴⁰ is het bezoek aan één of meer musea vaak een onderdeel van het programma. In 2014 brachten ruim 11,8 miljoen toeristen een bezoek aan Amsterdamse musea.⁴¹ Juist vanwege het aanbod van kunst en cultuur inclusief het erfgoed, hebben bezoekers een positief beeld over onze stad.⁴²

De belangstelling van buitenlandse bezoekers voor kunst en cultuur in Amsterdam is groot,⁴³ feit is wel dat de meeste van hen een beperkt aantal instellingen bezoekt. Het resultaat is een grote druk op de openbare ruimte op locaties zoals het Museumplein, het Leidseplein en de Dam. Het gemeentebestuur wil daarom de bezoekersstromen naar andere kunst- en cultuurinstellingen, naar andere delen van de stad en naar locaties buiten de stad stimuleren. Dat gebeurt onder meer in het kader van de Metropool Regio Amsterdam (MRA). Het regionale samenwerkingsproject 'Amsterdam Bezoeken, Holland Zien' van Amsterdam Marketing brengt interessante bestemmingen in de MRA onder de aandacht bij internationale bezoekers. In 2011 was het aantal internationale bezoekers dat ook de regio bezocht gestegen met 23% ten opzichte van 2008. De doelstelling was oorspronkelijk een stijging van 20% in 2015.⁴⁴

³⁹ De Cultuurverkenning. Ontwikkelingen en trends in het culturele leven in Nederland, Raad voor Cultuur, 2014, p. 17.

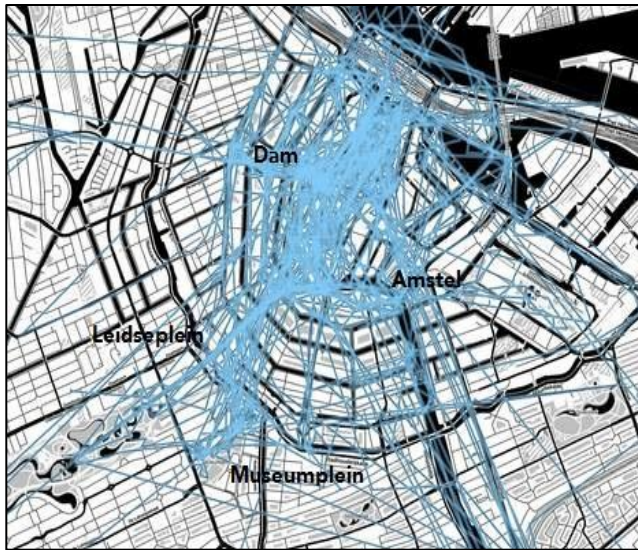
⁴⁰ Het toerisme in Amsterdam is tussen 2004 en 2014 met 60% gestegen tot 10,2 miljoen geregistreerde overnachtingen van internationale bezoekers en 2,3 miljoen overnachtingen van nationale. Amsterdam Marketing het jaar 2014 in cijfers.

⁴¹ Het jaar 2014 in cijfers, Amsterdam Marketing, 2015

⁴² Bezoekersonderzoek Amsterdam 2012, Amsterdam Marketing.

⁴³ In 2012 bezocht 85% van de toeristische verblijfsbezoekers een museum, 27% bracht een bezoek aan specifieke architectuur, 23% bezocht een galerie/tentoonstelling, 20% bezocht het Amsterdamse uitgaansleven en 10% bezocht een activiteit op het gebied van design. Bezoekersonderzoek Amsterdam 2012.

⁴⁴ Strategische Agenda Toerisme in de MRA 2025, Metropoolregio Amsterdam, 2015.

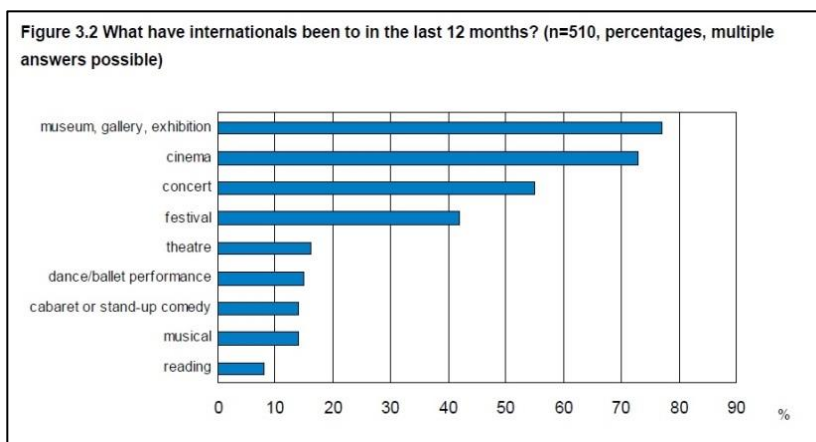

Flickr-analyse bezoek Amsterdam⁴⁵

Bijdrage aan het vestigingsklimaat

Ook het in Amsterdam gevestigde internationale bedrijfsleven en de gemeenschap van internationale professionals hecht waarde aan het culturele leven in de stad. Onze stad wordt door een groot deel van de in Nederland gevestigde internationale bedrijven gezien als de aantrekkelijkste stad voor buitenlandse investeringen en vestiging.⁴⁶ Na Londen trekt Amsterdam in Europa de meeste hoofdkantoren aan. Bij het besluitvormingsproces over vestiging van hoofdkantoren in Amsterdam staat de kwaliteit van leven, inclusief de aanwezigheid van een divers en sterk cultureel en creatief klimaat, in de top 3.

De in Amsterdam gevestigde gemeenschap van internationale professionals vindt een actieve deelname aan het lokale sociaal-cultureel leven belangrijk.⁴⁷ In de praktijk komt deze doelgroep in aanraking met een beperkt deel van het brede kunst en cultuuraanbod in de stad. Dat zijn voornamelijk tentoonstellingen, film en (pop)muziek, disciplines waarbij taal niet of nauwelijks een probleem is.

⁴⁵ Sander van der Drift, afstudeeronderzoek LU Wageningen/AMS, 2015. Analyse van meer dan 500.000 foto's die toeristen tijdens hun bezoek aan Amsterdam maakten en deelden via Flickr.

⁴⁶ Barometer Nederlands vestigingsklimaat 2015, Van vertrouwen naar investeren, EY 2015.

⁴⁷ Internationals on Amsterdam, Onderzoek, Informatie en Statistiek, Gemeente Amsterdam 2012, p. 9.

Voor veel internationale professionals is deelname aan het culturele leven van Amsterdam een goede manier om in contact te komen met lokale en internationale netwerken binnen de stad en om aansluiting te vinden met de (leefwereld van) Amsterdammers. Bijna de helft van deze groep wordt door de Amsterdamse culturele sector echter niet bereikt.⁴⁸

Bij het stimuleren van deze aansluiting kan de Amsterdam Salon, een initiatief van het Expatcenter en amsterdam inbusiness, een rol spelen. De Amsterdam Salon biedt werknemers uit het internationale bedrijfsleven een platform voor ontmoeting en interactie met Nederlandse zakelijke netwerken en voor kennismaking met het aanbod van Amsterdamse culturele instellingen en initiatieven. Daarnaast heeft het Expatcenter in 2014 bijgedragen aan de ontwikkeling van het Amsterdamse initiatief We Are Public. Aan in de stad gevestigde internationale professionals worden proeflidmaatschappen aangeboden om hen kennis te laten maken met het aanbod van 25 aangesloten Amsterdamse kunst- en cultuurinstellingen.

Ook de aantrekkingskracht van Amsterdam op internationale (jonge) talenten is van groot belang voor de ontwikkeling van de stad, de levendigheid van het kunst- en cultuurklimaat en de kwaliteit van het vestigingsklimaat (zie hoofdstuk 3. Ruimte voor talent).

Amsterdamse kunst en cultuur als exportproduct

De verbindingen van de Amsterdamse kunst- en cultuursector met de rest van de wereld zijn talrijk en divers. Het internationale speelveld is groot, zo blijkt uit Buitengaats kunst en cultuur Amsterdam 2013-2014. In deze analyse, uitgevoerd door DutchCulture, is in kaart gebracht waar in de wereld de in Amsterdam gevestigde kunstenaars, creatief ondernemers en culturele instellingen (gesubsidieerd en niet-gesubsidieerd) actief zijn.⁴⁹

Ongeveer 40% van de nationale export van kunst en cultuur is afkomstig uit onze stad. Vrijwel alle disciplines zijn vertegenwoordigd in het aanbod van Amsterdamse kunst en cultuur in het buitenland. Van succesvolle wereldtournees van het Koninklijk Concertgebouworkest en uitverkochte voorstellingen van Toneelgroep Amsterdam tot rondreizende exposities van Erwin Olaf en wereldwijd tentoongestelde film- en video-installaties van Fiona Tan.

Buitengaats kunst en cultuur Amsterdam Top 10 bestemmingen in 2014

1. Londen
2. New York
3. Parijs
4. Brussel
5. Lissabon
6. Berlijn
7. Tokio
8. Antwerpen
9. Miami
10. München

De onderstreepte steden behoren tot de focus- en acquisitiesteden van de gemeente Amsterdam.

⁴⁸ Internationals on Amsterdam, Onderzoek, Informatie en Statistiek, Gemeente Amsterdam 2012, p. 11.

⁴⁹ De volledige analyse Buitengaats is een digitale bijlage bij de Hoofdlijnen Kunst en Cultuur 2017-2020, zie www.amsterdam.nl/kunstencultuur/kunst-encultuurbeleid.

De belangrijkste bestemmingen van de export van Amsterdamse kunst- en cultuur in 2014 komen deels overeen met de geografische focus- en acquisitiesteden van de gemeente Amsterdam.⁵⁰ Tegelijkertijd kan worden geconcludeerd dat de Amsterdamse sector nog weinig of niet actief is in de herkomstlanden.

World Cities Culture Forum

De gemeente Amsterdam is in 2013 toegetreden tot het World Cities Culture Forum, een toonaangevend netwerk van culturele wereldsteden gericht op samenwerking, uitwisseling van kennis en expertise en onderzoek. In november 2014 ontving Amsterdam delegaties van bestuurders en vertegenwoordigers uit 23 wereldsteden voor de derde World Cities Culture Summit. Tijdens deze conferentie stond de bepalende rol van kunst en cultuur voor de economische, ruimtelijke en sociale ontwikkeling van steden centraal.

Versterking en verbreding mondiale positie

Het gemeentebestuur ziet kansen om een breder internationaal publiek kennis te laten maken met het rijke aanbod van Amsterdamse kunst en cultuur, hier in de stad en buiten de landsgrenzen. De mondiale toppositie van Amsterdam als kunst- en cultuurstad kan nog verder worden versterkt en verbreed, vanuit economisch, ruimtelijk en bestuurlijk perspectief. Daarom is een aantal concrete beleidsvoornemens geformuleerd gericht op betere afstemming, nauwere samenwerking en een blik die zich richt naar binnen en naar buiten:

a. Stimuleren van meer Engelstalig/internationaal aanbod en meer internationale uitwisseling, samenwerking en verbinding (zowel artistiek als zakelijk) via het Kunstenplan

Van de instellingen in de A-Bis wordt verwacht dat zij hierin een specifieke en leidende rol spelen, een concrete strategie ontwikkelen gericht op de eigen organisatie en op de culturele keten of discipline waarbinnen zij actief zijn.

Ook de Kunstenplaninstellingen die subsidie ontvangen via het AFK worden gestimuleerd om meer internationaal aanbod te ontwikkelen en te ontsluiten. Ook wordt aangemoedigd om op artistiek vlak samen te werken en kennis uit te wisselen met collega-instellingen in buitenlandse grote steden (o.a. op het gebied van publieksonwikkeling, programmering nieuwe stijl, nieuwe financierings- en organisatie modellen, collectie-uitwisseling en bruiklenen). Hiervoor worden op maat afspraken gemaakt met de instellingen.

In lijn met het beleid van het ministerie van OCW wordt van alle Kunstenplaninstellingen die zich richten op internationalisering verwacht dat zij hun internationale activiteiten en plannen buiten de landsgrenzen jaarlijks melden bij DutchCulture. Dit stelt het gemeentebestuur in staat om de internationale bewegingen van deze instellingen nauwkeuriger te volgen. De analyse Buitengaats zal in de komende jaren verbreed worden naar de MRA. In samenwerking met de afdeling Economie zal eveneens een koppeling worden gemaakt met gegevens over de economische export van de MRA.

⁵⁰ Het betreft hier de buitenlandse partnersteden en landen waar de gemeente Amsterdam op dit moment relaties mee onderhoudt, zoals vastgelegd in de Herijking Internationaal Beleid 2014-2018. Deze relaties zijn gericht op versterking van de economische en culturele positie van de stad en de uitwisseling van kennis en expertise.

b. Het brede aanbod aan kunst en cultuur in de gehele stad en de MRA onder de aandacht brengen van internationale bezoekers en inwoners van Amsterdam

De afdeling Kunst en Cultuur verkent samen met Amsterdam Marketing methoden om binnen de reguliere citymarketingactiviteiten het cultureel aanbod buiten het centrum beter te ontsluiten. Ook zal de afdeling Kunst en Cultuur, vanuit de rol als coördinator op het thema cultuur binnen de Strategische Agenda Toerisme in de MRA 2025, een sterke verbinding met Amsterdam Marketing aangaan om binnen het marketingproject 'Amsterdam Bezoeken, Holland Zien' waar mogelijk meer nadruk op het aanbod van kunst en cultuur in de MRA te leggen.

c. Stimuleren van de aansluiting tussen internationale bedrijven en professionals en het bredere culturele aanbod van de stad

Het gemeentebestuur wil de Amsterdam Salon, waar internationale professionals worden uitgenodigd om kennis te maken met een breed aanbod van kunst- en cultuurinstellingen en evenementen, nog gericht inzetten. Begin 2016 starten de afdeling Kunst en Cultuur en het Expatcenter hiertoe een pilotproject. Ook wordt binnen de Amsterdam Salon een pilotproject ontwikkeld om instellingen met specifieke zakelijke proposities te koppelen aan doelgroepen binnen het netwerk van internationale professionals en bedrijven van het Expatcenter.⁵¹

d. Betrekken van een breder aanbod van Amsterdamse kunst- en cultuur bij het internationale beleid van de gemeente

De afdeling Kunst en Cultuur koppelt, in afstemming en samenwerking met Internationale Betrekkingen en amsterdam inbusiness, waar mogelijk de internationale activiteiten en (samenwerking-)plannen van een breed aanbod van Kunstenplaninstellingen aan de internationale focus van de gemeente (focus- en acquisitiesteden en herkomstlanden) zoals vastgelegd in de Herijking Internationaal Beleid 2014-2018. De analyse Buitengaats dient hierbij mede als leidraad. Ook wordt specifiek aandacht besteed aan samenwerkingen op het gebied van kunst- en cultuur met de herkomstlanden.

e. Versterking van de banden met de deelnemende steden binnen het World Cities Culture Forum

Amsterdam is actief betrokken bij de verdere ontwikkeling van dit internationale netwerk. De afdeling Kunst en Cultuur werkt mee aan de inhoudelijke vormgeving van de jaarlijkse conferentie, en is nauw betrokken bij de uitvoerings- en onderzoeksagenda van het Forum, gericht op onder meer financiering van cultuur, toerisme, werkgelegenheid en de positie van cultuur binnen de brede stedelijke ontwikkeling. De afdeling Kunst en Cultuur zoekt hierbij zoveel mogelijk een koppeling met de beleidsagenda's van Monumenten en Archeologie, Economie, Ruimte en Duurzaamheid en Internationale Betrekkingen. Op strategisch gebied zal ook worden samengewerkt binnen de MRA.

Daarnaast wil het gemeentebestuur internationale bedrijven bij recente vestiging actief wijzen op het belang van deelname aan stedelijke business clubs, waaronder die van culturele instellingen.

⁵¹ Conform de toezegging van de wethouder Kunst en Cultuur naar aanleiding van de vraag van raadslid Bouchibti over het meer betrekken van het bedrijfsleven bij Amsterdamse kunstinstellingen.

6. Kunstenplansystematiek

Meer dynamiek en flexibiliteit in de kunst- en cultuursector vraagt om een passende subsidiesystematiek. Daarom past het gemeentebestuur de systematiek van subsidiëren van kunst- en cultuurinstellingen in het kader van het Kunstenplan aan. Op 22 april 2015 is met de vaststelling van de Contouren Kunstenplan 2017-2020 gekozen voor een hybride vorm van kunstfinanciering, waarbij een deel van de subsidiëring van kunst- en cultuurinstellingen direct onder de verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur blijft en een deel van het budget wordt ondergebracht bij het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK).

Deze nieuwe systematiek van subsidiëring maakt het mogelijk om continuïteit binnen de culturele infrastructuur te borgen én ruimte te creëren voor meer doorstroming en dynamiek, voor innovatie en interventie. Naast een stabiele basis die wordt ingevuld door een beperkt aantal instellingen met flinke verantwoordelijkheden, is ruimte voor instellingen die niet (primair) als knooppunt binnen de sector fungeren en die veelal gebaat zijn bij meer flexibiliteit. Het aanbod van deze instellingen vormt een wezenlijke aanvulling op het aanbod van de basisinfrastructuur.

Dit betekent dat met ingang van 2017 een deel van de instellingen van de gemeente subsidie ontvangt in het kader van de Amsterdamse Basisinfrastructuur, en een deel van de instellingen een subsidie ontvangt van het AFK in het kader van een Kunstenplanregeling. In deze Hoofdlijnnota worden voor beide financieringsvormen de uitgangspunten en criteria beschreven, binnen één beleidskader. Er blijft immers sprake van één Kunstenplan.

Amsterdamse Basisinfrastructuur

Met de aanpassing van de Kunstenplansystematiek wordt de Amsterdamse Basisinfrastructuur (A-Bis) ingevoerd. In deze basisinfrastructuur worden kunst- en cultuurinstellingen opgenomen die een essentiële functie vervullen in de stad, een brede verantwoordelijkheid dragen binnen de kunst- en cultuursector en tezamen het fundament vormen van de gesubsidieerde culturele infrastructuur. De A-Bis-instellingen zijn solide knooppunten in het netwerk van kunst- en cultuurinstellingen, in de stad maar ook nationaal en internationaal.

De instellingen worden vooraf aangewezen op basis van de adviezen van de AKr en de resultaten van de zakelijke evaluaties en monitoring van de Kunstenplaninstellingen door de afdeling Kunst en Cultuur. Ze hebben daarmee niet vanzelfsprekend een oneindige positie in de A-Bis.

Kunst- en cultuurinstellingen komen in aanmerking voor een positie in de A-Bis indien ze voldoen aan alle onderstaande criteria:

- de instelling levert structureel artistiek-inhoudelijke topkwaliteit (excellentie) op nationaal en internationaal niveau;
- de instelling speelt een belangrijke rol binnen de culturele infrastructuur van Amsterdam en vormt een cruciale schakel binnen de culturele ketens;

- de instelling heeft een groot aanzien, in Amsterdam, nationaal en internationaal;
- de zakelijke kwaliteit van de instelling is goed;
- als cultureel ondernemer vervult de instelling een voorbeeldfunctie;
- de instelling bereikt een relevant publiek en zet zich in voor het bereiken van nieuwe publieksgroepen (onder meer jong, divers);
- de instelling is structureel verbonden met andere organisaties en initiatieven binnen de kunst- en cultuursector en neemt verantwoordelijkheid voor culturele ketens; én
- de instelling heeft zicht op cultuureducatie en/of talentontwikkeling binnen de betreffende discipline en levert daaraan vanuit de eigen organisatie een belangrijke bijdrage.

Op basis van deze criteria stelt het gemeentebestuur voor dat de onderstaande 17 instellingen in aanmerking komen voor een positie in de A-Bis (in alfabetische volgorde).

- Amsterdam Museum
- De Balie
- Het Bimhuis
- Het Concertgebouw
- Foam
- Frascati
- Holland Festival
- ICK
- IDFA
- Koninklijk Concertgebouworkest
- Muziekgebouw aan 't IJ
- Nationale Opera & Ballet
- Paradiso
- Stadsschouwburg Amsterdam
- Stedelijk Museum Amsterdam
- Toneelgroep Amsterdam
- De Toneelmakerij

Bovenstaande instellingen voldoen aan de criteria en vormen tezamen een substantiële, evenwichtige basisinfrastructuur waarin de meeste disciplines goed zijn vertegenwoordigd en waarbinnen verantwoordelijkheid voor culturele ketens goed belegd kan worden.

Cultuurhuizen

Naast bovengenoemde instellingen worden de vier cultuurhuizen opgenomen in de A-Bis, als een bijzondere categorie. Deze instellingen voldoen niet aan alle criteria maar krijgen een positie in de A-Bis vanwege de beleidsdoelstelling 'meerpelige stad'. Zoals de AKr aangeeft in de Verkenning⁵² is het noodzakelijk om nu te investeren in (toekomstig) pluriform aanbod dat een breed palet van de bevolking dient. De cultuurhuizen zijn hierbij cruciaal. Ze spreken een divers publiek aan en zijn belangrijke schakels bij de gewenste coalities binnen de culturele infrastructuur. Daarnaast leveren de cultuurhuizen een belangrijke bijdrage aan de spreiding van kunst en cultuur in de stad.

⁵² Verkenning 2014, AKr, p 79.

De gemeente zal samen met de cultuurhuizen en de grote instellingen in het stadscentrum kijken hoe de structurele samenwerking tussen beide groepen instellingen uitgebreid kan worden. Inzet is om de cultuurhuizen in staat te stellen om zich te ontwikkelen tot volwaardige A-Bis-instellingen.

De vier cultuurhuizen die in aanmerking komen voor een positie in de A-Bis zijn:

- Bijlmer Parktheater (Zuidoost)
- Podium Mozaïek (West)
- Tolhuistuin (Noord)
- Meervaart (Nieuw-West)

Voor deze cultuurhuizen worden op individuele basis voorwaarden vastgelegd die onder meer betrekking hebben op samenwerking binnen de sector en verantwoordelijkheid voor kleine instellingen en initiatieven in de buurt. Vanwege de kwetsbaarheid van de huidige situatie, worden de cultuurhuizen - waar nodig - in de komende Kunstenplanperiode door de gemeente begeleid op de zakelijke kwaliteit. Met de uitvoering van de motie met betrekking tot de wijktheaters (cultuurhuizen)⁵³ is onderzocht of deze instellingen extra financiële ondersteuning nodig hebben. Hierover wordt separaat besloten.

In de komende periode kunnen ook andere instellingen, bijvoorbeeld in stadsdeel Oost, zich ontwikkelen tot cultuurhuis en daartoe een aanvraag indienen bij het AFK. In de aanloop van het Kunstenplan 2021-2024 zal worden bekeken of het aantal cultuurhuizen in de A-Bis uitgebreid kan worden.

Relatie Bis - A-Bis

De Amsterdamse instellingen die voldoen aan de hiervoor vermelde criteria en door het Rijk worden gesubsidieerd in het kader van de landelijke Basisinfrastructuur (Bis), worden aangewezen in de A-Bis als er in de huidige situatie sprake is van een gelijkwaardige financiering. Indien de instellingen in de Bis in het huidige Kunstenplan alleen een aanvullende subsidie ontvangen, is er geen sprake van een gelijkwaardige financiering. Voorbeelden in de huidige periode zijn EYE, de Rijksakademie van beeldende kunsten, NedPho GO! en Tropenmuseum (Junior). Deze instellingen zijn dan ook niet aangewezen in de A-Bis 2017-2020 vanuit de redenering dat het niet reëel is om aan deze instellingen de verantwoordelijkheden en verplichtingen op te leggen die horen bij de A-Bis.

Verantwoordelijkheden en verplichtingen A-Bis-instellingen

De instellingen in de A-Bis vormen het fundament van de (gesubsidieerde) culturele infrastructuur van Amsterdam. Zij worden vooraf aangewezen maar dienen ook een aanvraag in op basis van de inrichtingseisen. Een positie in de A-Bis betekent ook meer verantwoordelijkheid en verplichtingen. Van de A-Bis-instellingen wordt zondermeer verwacht dat zij:

- actief verantwoordelijkheid nemen voor de culturele infrastructuur door bijvoorbeeld toe te zien op (delen van) culturele ketens (ketenverantwoordelijkheid);

⁵³ Conform de motie 'instellingen in zwaar weer' van de raadsleden Ernsting en Van den Berg inzake een voorstel voor de aanwending van de vrij te vallen middelen zo nodig specifiek voor de wijktheaters, d.d. 2 juli 2015.

- aantoonbaar structurele coalities en samenwerkingsverbanden aangaan met andere kunst- en cultuurinstellingen. Van de podia wordt verwacht dat zij onderling meer samenwerken en zich optimaal inzetten om met een zo divers en gevarieerd mogelijke reeks van producerende instellingen (bepelers) samen te werken. Daarnaast geldt voor de podia en de cultuurhuizen over en weer een verplichting om meer structureel samen te werken;
- actief zijn op het gebied van cultuureducatie en/of talentontwikkeling. In samenhang met het rijksbeleid wordt een substantiële bijdrage gevraagd aan cultuureducatie en/of talentontwikkeling, al naar gelang de aard en activiteiten van de instelling;
- zich aantoonbaar inzetten voor het bereiken van nieuwe publieksgroepen (met name jong en divers).

Advies AKr

De AKr beoordeelt de aanvragen van de instellingen die in aanmerking komen voor een positie in de A-Bis en brengt daarover vervolgens advies uit inclusief subsidiebedrag. Indien relevant betreft de AKr bij de beoordeling internationale experts. Met name met het oog op structurele coalities en samenwerkingsverbanden tussen A-Bis-instellingen en instellingen die een vierjarige subsidie ontvangen van het AFK, vindt afstemming plaats tussen de AKr en het AFK (zie ook hoofdstuk 7. Beoordelingscriteria).

De nieuwe AKr

Met de aanpassing van de Kunstenplansystematiek verandert de rol van de AKr. In de nieuwe situatie adviseert de AKr alleen over de aanvragen van instellingen die zijn aangewezen in de A-Bis. Daarbij besteedt de AKr meer dan voorheen aandacht aan de internationale context waarin deze instellingen opereren. Ook zal de AKr naast de gesubsidieerde kunst- en cultuursector het accent leggen op de ongesubsidieerde kunst- en cultuursector. Dit zal tot uiting komen in de Verkenning die de AKr voorafgaand aan de Contouren op het Kunstenplan uitbrengt.

Daarnaast blijft de AKr het gemeentebestuur en de gemeenteraad gevraagd en ongevraagd adviseren zowel over onderwerpen uit de portefeuille Kunst en Cultuur als over gerelateerde onderwerpen uit andere portefeuilles.

Kunstenplanregelingen Amsterdams Fonds voor de Kunst

Het AFK heeft bij de uitwerking van de opdracht van het gemeentebestuur om een regeling in het kader van het Kunstplan te ontwerpen, gekeken hoe de benodigde dynamiek en flexibiliteit vorm kan krijgen. Naast het bestaande instrumentarium zal het AFK ten behoeve van het Kunstplan 2017-2020 drie regelingen uitvoeren, te weten:

- vierjarige subsidies;
- tweejarige subsidies, gericht op het versterken van relatief nieuwe, jonge kunst- en cultuurinstellingen;
- projectsubsidies voor innovatie bij instellingen die al een vierjarige subsidie ontvangen van het AFK in het kader van het Kunstplan; bedoeld voor projecten die een bijzondere impuls geven aan publieksontwikkeling, kunst als stedelijk laboratorium, nieuwe media en e-cultuur, buurtgerichte activiteiten en nieuwe bedrijfsmodellen.

De instellingen die aanspraak willen maken op vierjarige subsidie in het kader van het Kunstplan bij het AFK moeten voldoen aan criteria (zie hoofdstuk 7. Beoordelingscriteria). De aanvraagprocedure voor de tweejarige subsidies en projectsubsidies voor innovatie gaan later

van start dan de procedure voor de vierjarige subsidies. De innovatieprojecten vormen een flexibele 'kop' op de vierjarige regeling. De vierjarige regeling en de contouren van de tweejarige regeling en de regeling voor projectsubsidies voor innovatie zijn opgenomen in de bijlagen, inclusief de Regeling behandeling bezwaarschriften AFK (zie bijlage).

Overige regelingen AFK en organisatieontwikkeling

Vóór 2017 past het AFK de bestaande regelingen aan zodat deze blijven aansluiten bij de ontwikkelingen in de sector en legt deze vervolgens ter goedkeuring voor aan het college. Het AFK blijft in zijn rol als aanjager van vernieuwing en kwaliteitsbevordering binnen de sector ook bijzondere activiteiten uitvoeren zoals bijvoorbeeld de 3Package Deal.

In de nieuwe situatie blijft het AFK vasthouden aan belangrijke kenmerken van de organisatie: laagdrempelig, betrokken en zichtbaar in de stad. De vaste organisatie wordt uitgebreid om ook de nieuwe taken goed te kunnen uitvoeren. De organisatie blijft echter *lean and mean* met een overheadpercentage dat ruim binnen de norm valt van de landelijke publieke cultuurfondsen.

7. Beoordelingscriteria

Alle instellingen die een aanvraag indienen voor een vierjarige subsidie in het kader van het Kunstenplan dienen te voldoen aan een aantal kwaliteitseisen. Dit betekent dat de aanvragen van de instellingen beoordeeld worden op een aantal criteria, te weten:

- artistiek-inhoudelijke kwaliteit
- zakelijke kwaliteit
- publieksbereik
- belang voor de stad

Het criterium 'belang voor de stad' heeft betrekking op de stedelijke beleidsdoelstellingen op het gebied van kunst en cultuur voor de periode 2017-2020, te weten:

- verbindingen en coalities
- cultuureducatie en talentontwikkeling
- meerpolariteit
- de wereld als speelveld

Alle aanvragen, van zowel de instellingen die zijn aangewezen in de A-Bis als de instellingen bij het AFK worden door respectievelijk de AKr en het AFK beoordeeld op deze criteria. De uitwerking van de criteria en de wijze van beoordeling vindt echter op verschillende manieren plaats. Voor de A-Bis-instellingen gelden extra verantwoordelijkheden en verplichtingen. Op basis van de aanvraag worden met elke A-Bis-instelling prestatieafspraken op maat gemaakt. Bij de instellingen die een meerjarige Kunstenplansubsidie ontvangen van het AFK gelden minder algemene verplichtingen en ligt de nadruk meer op maatwerk en flexibiliteit.

Artistiek-inhoudelijke kwaliteit

De artistiek-inhoudelijke kwaliteit is de eerste voorwaarde om voor een vierjarige subsidie in het kader van het Kunstenplan in aanmerking te komen. Dit betekent dat de te realiseren activiteiten van bijzondere artistiek-inhoudelijke kwaliteit moeten zijn. Bij de beoordeling van de kwaliteit wordt ook gekeken naar de context waarbinnen de aanvragende instelling opereert. Daarbij valt te denken aan de aard van de activiteiten, het segment waarbinnen de activiteit past of de achtergrond en de ambities van de makers. Dit betekent onder meer dat bij instellingen die zich primair richten op cultuureducatie de cultuureducatieve visie betrokken wordt bij de beoordeling.

Om dit criterium te kunnen beoordelen wordt van de instellingen verwacht dat zij in hun aanvraag in ieder geval een beschrijving opnemen van:

- de artistiek-inhoudelijke visie;
- de aard en inhoud van de programmering en hoe deze voortvloeit uit de visie;
- de positie van de instelling binnen de discipline/sector/culturele keten;
- de reputatie van de instelling bij het publiek.

Zakelijke kwaliteit

Om in aanmerking te komen voor een vierjarige subsidie in het kader van het Kunstenplan dient de bedrijfsvoering op orde te zijn en de (meerjaren)begroting realistisch en sluitend. Van alle instellingen wordt cultureel ondernemerschap verwacht waarmee wordt bedoeld dat zij zich

richten op:

- het vergroten van het maatschappelijk draagvlak en bereiken van nieuwe doelgroepen;
- het verhogen van de eigen inkomsten;
- het aangaan van structurele en/of incidentele samenwerkingsverbanden op het gebied van inhoudelijke programmering en/of bedrijfsvoering; of
- innovatie en ontwikkeling.

De instellingen die een verantwoordelijkheid hebben ten aanzien van het onderhoud van hun pand dienen een actueel, met de gemeente afgestemd meerjarenonderhoudsplan (MOP) te hebben op basis waarvan uitgaven en reserveringen ten behoeve van het onderhoud worden gedaan. De voor de uitvoering van het MOP benodigde middelen kunnen (deels) meegenomen worden in de subsidieaanvraag (zie ook hoofdstuk 8. Cultureel Vastgoed).

Om het criterium 'zakelijke kwaliteit' te kunnen beoordelen wordt van de instellingen verwacht dat zij in hun aanvraag in ieder geval een beschrijving opnemen van:

- de bestuursstructuur en de wijze waarop de Code Cultural Governance wordt toegepast; wijze waarop de Ethische Code (ICOM) wordt toegepast en vermelding van inschrijving in het Museumregister (alleen voor musea);
- de doelen en streefnormen ten aanzien van de eigen inkomsten; voor de A-Bis-instellingen geldt dat zij in 2015 minimaal 25% eigen inkomsten behaald moeten hebben; in navolging van OCW zal specifiek gekeken worden naar het eigen inkomstenpercentage van de Toneelmakerij (vanwege de educatiefunctie);
- de mix van inkomstenbronnen (uit o.a. entree, horeca, sponsoring, subsidies, donaties etc.) en gerelateerde risico's en beheersmaatregelen;
- de wijze waarop de Code Culturele Diversiteit wordt toegepast in relatie tot het personeelsbeleid;
- de aard en omvang van het meerjarenonderhoudsplan (alleen voor instellingen die een verantwoordelijkheid hebben ten aanzien van het onderhoud van hun pand).

Publieksbereik

Van instellingen die een vierjarige subsidie ontvangen in het kader van het Kunstenplan wordt een publieksgerichte opstelling verwacht. Dit betekent dat een instelling zich aantoonbaar inspant om niet alleen een relevant publiek te bereiken en dit vast te houden, maar ook om het bestaande publiek uit te breiden en zo het maatschappelijk draagvlak te vergroten.

Om dit criterium te kunnen beoordelen, wordt van de instellingen verwacht dat zij in hun aanvraag in ieder geval een beschrijving opnemen van:

- de doelgroepen waar de instelling zich op richt en een omschrijving daarvan op basis van periodiek publieksonderzoek;
- de visie op het vergroten en verbreden van het publiek, het bereiken van nieuwe doelgroepen en de wijze waarop het aanbod hierop wordt afgestemd;
- het marketingbeleid;
- de wijze waarop de Code Culturele Diversiteit wordt toegepast in relatie tot publiek en programmering.

Belang voor de stad

Voor instellingen die een vierjarige subsidie in het kader van het Kunstenplan indienen is het

belangrijk dat zij zich realiseren dat een bijdrage uit publieke middelen betekent dat de activiteiten die zij met deze bijdrage uitvoeren van belang moeten zijn voor de stad. Meer concreet betekent dit dat instellingen een bijdrage leveren aan de beleidsdoelstellingen die het gemeentebestuur heeft geformuleerd voor de periode 2017-2020. Deze doelstellingen zijn beschreven in deze Hoofdlijnennota en betreffen:

- nieuwe coalities en verbindingen
- cultuureducatie en talentontwikkeling
- de meerpelige stad
- de wereld als speelveld

De A-Bis-instellingen moeten een stevige bijdrage leveren aan alle beleidsdoelstellingen (zie hoofdstuk 6: Kunstenplansystematiek). Voor de instellingen die een vierjarige subsidie ontvangen van het AFK geldt deze algemene eis niet.

Nieuwe coalities en verbindingen

Het gemeentebestuur zet in op een sterke, samenhangende kunst- en cultuursector door (nieuwe) coalities en verbindingen actief te stimuleren. Van instellingen die een positie krijgen in de A-Bis wordt verondersteld dat zij verantwoordelijkheid nemen voor de culturele keten(s) waarin zij zelf opereren en de kleinere instellingen faciliteren en coachen. Ook moeten zij structurele verbindingen hebben of op korte termijn aangaan met instellingen die een Kunstenplanaanvraag indienen bij het AFK.

Van instellingen die een Kunstenplanaanvraag indienen bij het AFK wordt verwacht dat zij met andere instellingen coalities vormen dan wel aangaan en verbindingen leggen.

Om dit criterium te kunnen beoordelen, wordt van de instellingen – indien relevant - verwacht dat zij in hun aanvraag in ieder geval een beschrijving opnemen van:

- de bestaande (structurele) coalities en samenwerkingsverbanden en de intenties en resultaten daarvan;
- de (structurele) coalities en samenwerkingsverbanden die op korte termijn worden geëffectueerd en de intenties en beoogde resultaten daarvan;
- de invulling en beoogde resultaten van de ketenverantwoordelijkheid (voor A-Bis-instellingen).

Cultuureducatie en talentontwikkeling

Van alle A-Bis-instellingen wordt een bijdrage verwacht aan cultuureducatie en/of talentontwikkeling. Instellingen bij het AFK hebben de keuze of ze aan deze beleidsdoelstelling een bijdrage willen leveren. Van alle A-Bis-instellingen en de instellingen die hiervoor kiezen wordt verwacht dat zij in hun aanvraag in ieder geval een beschrijving opnemen van:

- de visie op cultuureducatie, het educatieprogramma en de doelgroepen;
- de visie op talentontwikkeling, het talentontwikkelingsprogramma en de doelgroepen.

De meerpelige stad

Van alle A-Bis-instellingen wordt een bijdrage verwacht aan de beleidsdoelstelling 'de meerpelige stad'. Instellingen bij het AFK hebben de keuze of ze aan deze beleidsdoelstelling een bijdrage willen leveren. Van de A-Bis-instellingen en de instellingen die hiervoor kiezen wordt verwacht dat zij in hun aanvraag in ieder geval een beschrijving opnemen van:

- de wijze waarop programmatische verbindingen worden gelegd met omliggende buurten

- en/of met andere buurten en gebieden in de stad;
- de wijze waarop programmatisch wordt samengewerkt met een of meer cultuurhuizen en andersom;
- de wijze waarop Amsterdammers betrokken worden bij de totstandkoming van programmering.

De wereld als speelveld

Van alle A-Bis-instellingen wordt een bijdrage verwacht aan de beleidsdoelstelling 'de wereld als speelveld' (internationalisering). Instellingen bij het AFK hebben de keuze of ze aan deze beleidsdoelstelling een bijdrage willen leveren. Van de A-Bis-instellingen en de instellingen die hiervoor kiezen wordt verwacht dat zij in hun aanvraag in ieder geval een beschrijving opnemen van:

- de visie op de internationale positie;
- de wijze waarop internationaal wordt samengewerkt in producties en programma's;
- de programmering en activiteiten gericht op een internationaal publiek (in Amsterdam en in het buitenland).

Inrichtingseisen subsidieaanvragen

De eisen ten aanzien van de subsidieaanvragen zijn verwerkt in de richtlijnen voor de subsidieaanvragen. Een subsidieaanvraag bestaat uit vier onderdelen, te weten:

- algemene gegevens
- activiteitenoverzicht
- meerjarenbegroting
- ondernemingsplan

Zie bijlagen Inrichtingseisen aanvragen Kunstenplan 2017-2020 (4) en Richtlijnen Ondernemingsplan A-Bis (5).

Beoordelingskader en afstemming

Op basis van bovengenoemde criteria en richtlijnen voor de aanvragen, stellen zowel de AKr als het AFK een helder beoordelingskader op dat voorafgaand aan de start van de aanvraagtermijn (1 december 2015) openbaar wordt gemaakt. In deze beoordelingskaders wordt inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen de aanvragen worden beoordeeld en op welke wijze. Daarnaast maken de AKr en het AFK vooraf bekend hoe zij omgaan met instellingen die een gezamenlijke aanvraag indienen.

Het AFK en de AKr hebben afspraken gemaakt over de onderlinge afstemming over de subsidieaanvragen. Deze afspraken houden onder meer in dat:

- voorafgaand aan de advisering over de subsidieaanvragen afstemming plaatsvindt tussen de voorzitters van de commissies vierjarige subsidies Kunstenplan bij het AFK aangevuld met de directie van het AFK en het bestuur van de AKr;
- na afronding van de conceptadviezen over de subsidieaanvragen door de AKr en het AFK en voorafgaand aan de besluitvorming door het AFK afstemming plaatsvindt tussen de voorzitters van de commissies vierjarige subsidies Kunstenplan bij het AFK aangevuld met de directie van het AFK en het bestuur van de AKr;
- gestreefd wordt naar een situatie waarin minimaal 1 lid per commissie bij de AKr ook adviseert bij het AFK.

Ten behoeve van de afstemming binnen het beoordelingsproces krijgen zowel de AKr als het AFK toegang tot alle subsidieaanvragen die worden ingediend in het kader van het Kunstenplan.

De instellingen die zijn aangewezen in de A-Bis zijn in principe zeker van een Kunstenplansubsidie. De subsidieaanvraag van deze instellingen moet wel voldoen aan de inrichtingseisen. Mocht de AKr van mening zijn dat de aanvraag niet aan de gestelde eisen voldoet, krijgt de instelling nog enkele dagen de tijd om de aanvraag opnieuw in te dienen. De AKr kan adviseren om onderdelen van de aanvraag van de A-Bis-instellingen inhoudelijk en financieel niet te honoreren.

Overdracht van informatie

Voor de beoordeling van de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van aanvragen van instellingen die onderdeel uitmaken van het Kunstenplan 2013-2016 en voor de nieuwe periode een aanvraag indien bij het AFK, wordt door de AKr relevante informatie gedeeld met het AFK.

Voor de beoordeling van de zakelijke kwaliteit van aanvragen van instellingen die onderdeel uitmaken van het Kunstenplan 2013-2016, wordt door de afdeling Kunst en Cultuur relevante informatie over de instelling gedeeld met het AFK en de AKr. Dat betreft onder meer eerder ingediende meerjarenbegrotingen, jaarrekeningen en andere relevante stukken.

Accountmanagement

Het systeem van accountmanagement en jaarlijkse monitorgesprekken blijft behouden waarbij het accountmanagement vanaf 2017 wordt uitgevoerd door de afdeling Kunst en Cultuur (A-Bis-instellingen) en het AFK. De afdeling Kunst en Cultuur voert jaarlijks monitorgesprekken met de A-Bis-instellingen. De AKr bepaalt jaarlijks met welke A-Bis-instellingen een monitorgesprek wordt gevoerd. Het AFK voert monitorgesprekken met de instellingen die een meerjarige subsidie ontvangen. Het onderdeel vastgoed in de verantwoordingen wordt door de gemeente beoordeeld.

Kwantitatieve gegevens

De digitale aanvraag- en verantwoordingsprocedure die de afdeling Kunst en Cultuur in de afgelopen periode heeft ontwikkeld ten behoeve van de kwantitatieve gegevens van Kunstenplaninstellingen, blijft van toepassing voor alle Kunstenplaninstellingen. Om de administratieve lasten voor instellingen te beperken zijn de aanvraagformulieren en verantwoordingsprocedures met het ministerie van OCW, de landelijke cultuurfondsen en de grote steden zoveel mogelijk afgestemd. Onder leiding van het ministerie is een gemeenschappelijke databank ontwikkeld van meerjarig gesubsidieerde instellingen. Het gemeenschappelijke datamodel dat hieruit is voortgekomen, geldt voor het gemeentebestuur als uitgangspunt voor het Kunstenplan 2017-2020.

Kunst en cultuur in cijfers

In de Kunstenplanperiode 2017-2020 wordt de gemeenteraad jaarlijks geïnformeerd over de resultaten van alle Kunstenplaninstellingen door middel van een analyse van de kwantitatieve verantwoordingsgegevens in de rapportage Kunst en cultuur in cijfers.

8. Cultureel vastgoed

Kunst- en cultuurbeleid is onlosmakelijk verbonden met de theaterzalen, musea en muziekpodia. De gebouwen die het tonen en presenteren van het kunst - en cultuur mogelijk maken, omdat ze daarvoor geschikt gemaakt zijn of omdat ze daarvoor speciaal gebouwd zijn. De AKr benadrukt met recht dat Amsterdam een stad is met een rijke bouwcultuur die tot in het heden doorloopt.⁵⁴ Van Carré tot het Muziekgebouw aan het IJ, van het Concertgebouw tot EYE. Cultureel vastgoed van topniveau is goed voor de kunst- en cultuursector, maar ook voor de aantrekkelijkheid van Amsterdam. Architectonische iconen zijn oriëntatiepunten voor bewoners, maken de stad aantrekkelijk, ook voor bezoekers en toeristen, en dragen bij aan het vestigingsklimaat voor (internationale) bedrijven.

Ten aanzien van gebouwen die behoren tot het cultureel erfgoed van Amsterdam kiest het gemeentebestuur niet alleen voor bescherming en verduurzaming maar ook voor herbestemming en transformatie. Er vinden omvangrijke restauraties plaats, maar ook aansprekende herbestemmingsprojecten zoals de Citroëngarage, het voormalige Prinsengrachtziekenhuis of het Marine Etablissement. De ervaring leert dat cultureel vastgoed van belang is voor het kunst- en cultuurbeleid, maar ook een rol van betekenis speelt bij bijvoorbeeld gebiedsontwikkeling en herstructurering van oude wijken.

Nieuw vastgoedbeleid

Ten aanzien van het cultureel vastgoed wordt het beleid per 2017 op een aantal punten aangepast.

Onderhoud

De staat van het onderhoud van het cultureel vastgoed in Amsterdam is goed. Dit is mede het gevolg van een flinke investering van de gemeente in het wegwerken van achterstallig onderhoud. Daarnaast heeft het onderhoud een structureel karakter gekregen met de introductie van het meerjarenonderhoudsplan (MOP) en de daaraan gekoppelde financiële middelen uit het Kunstenplan. Op deze manier blijft het onderhoudsniveau van de cultuurpanden op niveau en worden instellingen niet geconfronteerd met onverwachte grote uitgaven.

Ook in de periode 2017-2020 dienen de Kunstenplaninstellingen te beschikken over een MOP dat met enige regelmaat wordt geactualiseerd. Het budget dat instellingen nodig hebben voor het uitvoeren van het MOP (uitgaven en reserveringen) wordt betrokken bij de bepaling van de hoogte van het subsidiebedrag in het kader van het Kunstenplan. Het oormerken in de subsidiebeschikking van een bedrag bedoeld voor onderhoudskosten in het kader van het MOP blijft gelden voor de instellingen in de A-Bis, maar wordt losgelaten voor instellingen die een Kunstenplansubsidie ontvangen van het AFK. Deze instellingen mogen naar eigen inzicht omgaan met de bijdrage voor onderhoud binnen de subsidie mits het onderhoudsniveau op peil blijft.

⁵⁴ Verkenning 2014, AKr, p. 58.

Controle op het onderhoud zal voortaan jaarlijks plaatsvinden. Deze inspectie wordt door de gemeente samen met de betreffende instelling uitgevoerd. Afhankelijk van de aard van het pand kan externe expertise ingeschakeld worden.

Kostprijsdekkende huur

Alle vastgoedobjecten die eigendom zijn van de gemeente Amsterdam worden ondergebracht bij één gemeentelijke vastgoedorganisatie, Gemeentelijk Vastgoed. Het gaat om onder meer scholen, sportaccommodaties, gemeentelijke kantoren, en ook om het cultureel vastgoed in het bezit van de gemeente.

Gemeentelijk Vastgoed zal voor de volledige vastgoedportefeuille berekenen wat de kostprijs per pand is. Dit zijn de kosten die minimaal nodig zijn voor de gemeente om een gebouw te kunnen exploiteren. Op basis van deze berekening zal nieuw huurprijsbeleid worden ontwikkeld. Dit zal pas ingaan bij het afsluiten van nieuwe huurcontracten.

Gemeentelijk Vastgoed en de afdeling Kunst en Cultuur zullen met de gebruikers en huurders van de gebouwen nadere afspraken maken voor de toekomst. Dit zal terugkomen bij het Kunstenplan 2017-2020.

Duurzaamheid

Het gemeenbestuur wil het verduurzamen van de cultuurpanden waar mogelijk bevorderen. Momenteel wordt bij reguliere onderhoudswerkzaamheden van cultuurpanden die in het bezit zijn van de gemeente standaard onderzocht of en hoe verduurzamingsmaatregelen meegenomen kunnen worden. Het gaat zowel om eenvoudige zaken zoals het vervangen van traditionele verlichting door ledverlichting, als om bijvoorbeeld het isoleren van daken en muren.

De in de Agenda Duurzaamheid opgenomen concrete plannen op het gebied van energiebesparing, het opwekken van energie, circulaire economie en verduurzaming van vastgoed en monumenten, worden ook toegepast op cultuurpanden niet in het bezit zijn van de gemeente. Het is de verantwoordelijkheid van de instellingen zelf dan wel van de gebouweigenaren om tot investeringen in duurzame maatregelen over te gaan. Het gemeentebestuur wil in overleg en in samenwerking met kunst- en cultuurinstellingen komen tot gedragen plannen voor verduurzaming, waarbij iedere partij bijdraagt naar capaciteit en verantwoordelijkheid.

Amsterdam Museum

De AKr heeft in de Verkenning aandacht gevraagd voor het Amsterdam Museum.⁵⁵ Volgens de AKr komt de potentie van de collectie in het huidige pand van het museum niet tot zijn recht en zou alternatieve huisvesting onderzocht moeten worden die maximaal budgettair neutraal gerealiseerd kan worden. Een eerste onderzoek naar alternatieve huisvesting is inmiddels gestart.

⁵⁵ Verkenning 2014, AKr, p. 94.

9. Financieel kader

Het financieel kader is opgebouwd uit het Kunstenplanbudget en de vaste subsidies voor het Kunstenplan, het cluster cultuureducatie en de stelposten. Het totale budget bedraagt € 111,2 miljoen. Dit is € 9,5 miljoen hoger dan het huidige Kunstenplan. De voornaamste reden hiervoor is dat in het coalitieakkoord € 7,6 miljoen per jaar extra beschikbaar is gesteld. Het Kunstenplanbudget bedraagt voor 2017-2020 € 86,1 miljoen per jaar, het budget voor het cluster cultuureducatie bedraagt € 7,7 miljoen, de stelposten bedragen € 0,4 miljoen en de vaste subsidies voor het Kunstenplan € 17 miljoen per jaar. Hieronder wordt per onderdeel het kader verder toegelicht.

Kunstenplan

Voor subsidiëring van de instellingen is in het Kunstenplan 2017-2020 € 86,1 miljoen per jaar beschikbaar.⁵⁶ Hiervan wordt € 62,2 miljoen ingezet voor de Amsterdamse Basisinfrastructuur (A-Bis) en € 23,9 miljoen voor de regelingen bij het AFK. Van dit bedrag is € 21,4 miljoen voor de vierjarige Kunstenplanregeling bij het AFK. Om meer dynamiek en flexibiliteit mogelijk te maken wordt naast de vierjarige regeling bij het AFK een bedrag van € 1 miljoen uit de extra middelen van het coalitieakkoord beschikbaar gesteld voor de tweejarige regeling en € 1,5 miljoen voor projectsubsidies innovatie.

Bedragen in miljoenen en per jaar:	basis	coalitie-akkoord	totaal
A-Bis	59,7	2,5	62,2
vierjarige regeling	18,8	2,6	21,4
tweejarige regeling		1,0	1,0
innovatiebudget		1,5	1,5
totaal regelingen AFK	18,8	5,1	23,9
totaal Kunstenplan 2017-2020	78,5	7,6	86,1

Bij het coalitieakkoord is € 7,6 miljoen extra ter beschikking gesteld voor het Kunstenplan. Hiervan wordt € 2,5 miljoen ingezet voor de nieuwe regelingen, € 2,6 miljoen wordt extra ingezet voor de vierjarige regeling bij het AFK en € 2,5 miljoen voor de A-Bis.

A-Bis

Voor instellingen in de A-Bis vormt het huidige niveau van subsidiëring het uitgangspunt. De AKr zal op basis van de beoordelingscriteria de subsidieaanvragen beoordelen en advies uitbrengen over de hoogte van het subsidiebedrag. Uitgangspunt daarbij is het huidige subsidieniveau en de inzet van het extra budget van € 2,5 miljoen ten behoeve van talentontwikkeling (producerend en presenterend).

De budgetten voor subsidiëring van de cultuurhuizen worden overgedragen van de bestuurscommissies naar de stedelijke budgetten en zijn onderdeel van de € 62,2 miljoen. Voor

⁵⁶ Dit is exclusief € 4,1 miljoen van de muziekeducatiefunctie.

het Kunstenplan 2017-2020 vormen de overgedragen budgetten voor de cultuurhuizen de ondergrens voor de subsidies.

Naast de subsidies die bij het Kunstenplan verdeeld worden, worden aan de instellingen die deel uitmaken van de A-Bis langlopende subsidies verleend op basis van genomen raadsbesluiten. Dit zijn voornamelijk subsidies voor de huur van gebouwen waarvan de gemeente eigenaar is. Deze vaste subsidies bedragen € 17 miljoen.

AFK

Het AFK verleent met ingang van 2017 € 23,9 miljoen aan subsidies in het kader van het Kunstenplan. Daarnaast verleent het AFK voor de gemeente Amsterdam projectsubsidies aan professionals en amateurs voor € 7,6 miljoen.⁵⁷ Met de subsidieregelingen van het Kunstenplan samen heeft het fonds een omvang van € 31,5 miljoen.

In 2015 wordt naast de cultuurhuizen een aantal instellingen structureel gesubsidieerd door de bestuurscommissies die onder het Kunstenplan vallen. Deze budgetten worden in onderlinge afstemming met de bestuurscommissies toegevoegd aan het stedelijk budget, wanneer duidelijk is of deze instellingen vanaf 2017 een subsidie ontvangen in het kader van het Kunstenplan 2017-2020.

Bedragen in miljoenen en per jaar:

vierjarige regeling	21,4 +PM
tweejarige regeling	1,0
projectsubsidies innovaties	1,5
<i>totaal Kunstenplansubsidies:</i>	<i>23,9 + PM</i>
professionele kunst	5,6
cultuurparticipatie	1,2
Amsterdamprijs voor de kunst	0,1
regeling amateurkunst	0,7
<i>totaal projectsubsidies:</i>	<i>7,6</i>
Totaal AFK:	31,5

Cluster cultuureducatie

Voor structurele uitgaven cultuureducatie is in 2017-2020 € 7,7 miljoen beschikbaar.

Bedragen in miljoenen en per jaar:

Muziekeducatiefunctie, Mosa (coaching en training muziek), Mocca (expertisecentrum, vakdeskundigen/cultuurcoaches en vervoer naar culturele instellingen)	6,2
Voucherbeheer (Cultuur-Ondernemen)	1,5
	<u>7,7</u>

⁵⁷ Conform huidig beleid.

Voor cultuureducatie wordt daarnaast voor de periode 2017-2020 een incidenteel budget van circa € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld vanuit de reserve cultureel beleggen.⁵⁸ Deze middelen worden ingezet voor verbreding van het Basispakket Kunst- en Cultuureducatie naar andere disciplines. Bij het Kunstenplan 2017-2020 zal de precieze invulling worden voorgelegd van de structureel beschikbare middelen en van deze incidentele € 2,5 miljoen.

In het coalitieakkoord 2014-2018 is € 3 miljoen uitgetrokken voor het Jongerencultuurfonds en het Jeugdsportfonds. Hiervan wordt in 2017 en in 2018 een deel als subsidie uitgekeerd aan het Jongerencultuurfonds Amsterdam.

Binnen de bestaande subsidierelatie draagt de OBA bij aan de doelen van het Kunstenplan o.a. op het onderdeel cultuurparticipatie.

Stelposten

Op het totale budget van de stelposten wordt € 0,3 miljoen omgebogen om een deel van de uitvoeringskosten van het AFK te dekken. Voor de periode van het Kunstenplan bedragen de stelposten € 0,4 miljoen.

Bedragen in miljoenen en per jaar:

stelpost investeringen en onderhoud	0,1
stelpost flexibel	0,2
stelpost dans	0,05
	<hr/>
	0,4

De stelpost investeringen en onderhoud wordt ingezet om mogelijke knelpunten bij de cultuurhuizen op te lossen en bij te dragen aan kleinere investeringen. Doordat achterstallig onderhoud bij de bestaande Kunstenplanrelaties is weggewerkt en de bekostiging van onderhoud met de invoering van de meerjarenonderhoudsplannen (MOP's) structureel onderdeel is van de exploitatie van instellingen, kan de stelpost bij het Kunstenplan 2017-2020 afnemen tot € 0,1 miljoen.

De stelpost Flexibele ruimte en uitvoering Kunstenplan wordt ingezet voor nieuwe ontwikkelingen in het kunst- en cultuurbeleid en het opvangen van eventuele tegenvallers. De stelpost bedraagt vanaf 2017 € 0,2 miljoen.

De stelpost dans wordt door de stimuleringsregeling eigentijdse dans, die loopt tot en met 2018, en door de investeringen in huisvesting voor de dans, beperkter ingezet. De stelpost bedraagt vanaf 2017 € 0,05 miljoen en wordt ingezet ten behoeve van stimulering van de dans in Amsterdam.

⁵⁸ Conform het raadsbesluit 'beleidskader cultureel beleggen' van 21 juni 2006 wordt het gerealiseerde rentevoordeel toegevoegd aan de reserve cultureel beleggen en ingezet voor cultuur.

Bijlagen

1. Regeling vierjarige subsidies AFK 2017-2020
2. Contouren tweejarige subsidies en projectsubsidies innovatie AKF, in het kader van het Kunstenplan 2017-2020
3. Regeling behandeling bezwaarschriften AFK
4. Inrichtingseisen aanvragen Kunstenplan 2017-2020
5. Richtlijnen Ondernemingsplan A-Bis
6. Toelichting financieel kader
7. Verordening Amsterdamse culturele infrastructuur, Hoofdlijnen en Kunstenplan
8. Verordening Amsterdamse Kunstraad
9. Rapportage van de Kwaliteitsraad voor het Basispakket Kunst- en Cultuureducatie
10. Planning Kunstenplan 2017-2020